

1. v. 1913
Gouff

LJUBLJANSKI ZVON

MESEČNIK ZA KNJIŽEVNOST IN PROSVETO

LJETNIK XXXIII.

ŠTEV. 8.

AVGUST 1913

Vsebina avgustovega zvezka:

1. Krizanteme. Iz pesmi † Emila Hojaka	393
2. Rado Murnik: <i>Hči grofa Blagaja</i> . Roman. (Dalje prihodnjič.)	395
3. Ignacij Gruden: <i>Večer v parku</i>	400
4. Milan Pugelj: <i>Prijatelj</i> . (Konec.)	401
5. Aleksander Hudovernik: <i>Spomini na Janeza Trdino</i>	409
6. Josip Premk: <i>Letoviščarji</i> . (Konec.)	417
7. L. Pintar: <i>O krajnih imenih</i>	425
8. B. Prostoslav: <i>Živoljenje</i>	428
9. Felicijan: <i>Nevihla</i>	429
10. Ferdo Kozak: <i>Sestri</i> . (Dalje prihodnjič.)	433
11. Književna poročila.	
A. Debeljak: <i>A. Conan Doyle, Zgodbe Napoleonskega huzarja</i> . — R. Z.: <i>Dr. Ivan Prijatelj: Aškerčeva čitanka</i> . — J. Wester: <i>Jahres-</i> <i>bericht des k. k. I. Staatsgymnasiums zu Laibach</i> . — Dr. V. Zupan: <i>Zofka Kvedrova, Vlada a Marja</i> . — Kapistran: <i>O slovenskem učnem</i> <i>jeziku na srednjih šolah, namenjenih Slovincem</i> . — <i>Razpis častne</i> <i>nagrade za leposlovje „Matiče Slovenske“</i>	444
12. Glasba.	
Dr. P. Kozina: <i>Muzikalije „Glasbene Matice“ za društveno l. 1912/3</i>	447
13. Nekrologi.	
† Emil Hojak. — † Josip Premk. — † Prof. dr. K. Glaser	448

„Ljubljanski Zvon“

izhaja v zvezkih po enkrat na mesec ter stane na leto 9 K 20 h, pol leta 4 K 60 h,
četrt leta 2 K 30 h, za vse neavstrijske dežele po 11 K 20 h na leto.

===== Posamezni zvezki se dobivajo po 80 h. =====

Izdajatelj: Valentin Kopitar.

Urednik: dr. Janko Štebinger.

Upravništvo v „Narodni tiskarni“ v Ljubljani, Knaflova ulica št. 5.

Lastnina in tisk „Narodne tiskarne“ v Ljubljani.

Krizanteme.

Iz pesmi † Emila Hojaka.

Pomladanska.

Zadonelo je zvonenje
prek gora, poljan,
zakipelo je vstajenje
v pomladanski dan.

Zaduhtele so cvetlice
iz razgretih tal,
zažarelo njeno lice,
ko sem šepetal:

„V srcu mojem pomlad raja,
ti si solnček moj,
ti boš moja sredi maja,
sredi maja jaz bom tvoj!“

Nočni motiv.

Harpe nebeške
so v noč zabrnele
in so zapele
vso tajno bolest.

Javor je stresel
raz sebe solzice
in roži na lice
pal ogenj je žgoč.

V temne daljave
so padale ceste,
up mlade neveste
je vtonil v morje.

Vidiš dva oglja? —
Kakor vampir je
padel v vsemirje
stud grenki in kes.

Iz tistih dni.

Daj nazaj mi, ljubica,
vse zapravljene večere,
daj nazaj vse sanje moje,
daj miupe tisočere!

Sam oropan sem ostal,
ti pa sedla si v kočijo
in le z roko skozi okno
si zamahnila — adijo.

Iz polpijanah ur.

Kaj, da res se ne spominjaš   Veš li še, kdo je na oknu
 tistih polpijanah ur,   takrat polrazpet drhtel,
 ko pod oknom sem prezebal   ko je v mreži čipk prebelih
 kot zaljubljen trubadur?   vztrepetaval parček bel?

O zdaj več se ne spominjaš:
 trubadurja mraz je vzel
 in trepetajoča grička
 mož ti varno je zapel.

Pred sencami.

Na ulicah brle svetilke
 in dolge sence padajo na tlak,
 in takrat tira me srce nemirno
 tja ven iz mesta v črni mrak.

Tam sredi polja senc ni dolgih,
 svetilke tamkaj motno ne brlé,
 ni tamkaj razsvetljenih oken,
 prešerni smehi tam se ne glase . . .

O Ela, Ela, okno bi zaprla
 in ne bi slišal se razkošni smeh;
 jaz senc bi vajinih ne gledal
 poljubljaljočih se na mokrih tleh!

Slovo.

Kot vzdih je jeknilo, ki iz pregnanstev
 trpečih duš kipi v nebo,
 ko tih obup, ki prek prostranstev
 v srce zariva se z nočjo.

Slovo, slovo . . . in lice zasolzeno . . .
 Kdaj svidenje? — V odgovor prek neba
 sem videl senco vso okrvavljeno
 in žalost šla je v dno srca.

Hči grofa Blagaja.

Roman.

Spisal Rado Murnik.

35.

Obrnila sta se in stopila v hišo na zapadni strani Gosposke ulice. Nad vrati je bil vzdian kamenit grb grofov Blagajev z medvedom in levom. Zamolklo so odmevali koraki v obokani prazni veži. Po lesenih stopnicah sta prišla v prvo nadstropje na dolg hodnik s kamenitimi stebri.

Vitez Ahac je odprl druga vrata in zaklical prijazno: „Barbica, sem že tukaj.“

Barbica, hišnica in kuharica, ni bila ne lepa, ne mlada, ne prijazna. Čemerno je ždela na klopi in predla. Ko je zagledala viteza Ahaca, je še bolj nakremžila široki obraz. Hotela je spustiti ploho svoje zgovornosti in okarati viteza, da je prišel zopet prepozno obedovat. Ko je pa videla, da ni sam, je le očitajoče vzdihnila, odložila preslico in vreteno, se priklonila in odšla.

„Barbica bi me rada oštela, pa se ne upa pričo tebe,“ se je muzal vitez Ahac. „Danes ne bo nobenih litanij. Opravila bo bolj na kratko, boš videl.“

Odvedel ga je v precej veliko, malone prazno sobo na koncu hodnika. Skozi pisano steklo ozkih gotskih oken je slikalo popoldanje solnce pisane kroge po tleh.

„Tukaj vidiš razvaline stare Emone,“ je dejal vitez Ahac in odprl okno. „Rad gledam te neme priče davnih časov, zlasti ob luninem svitu. Tu spodaj je zapadno mestno ozidje. Za Rimljanov je stal tukaj izhodni zid nesrečne Emone. To ozidje je bilo zgrajeno iz dveh zidov; praznino med njima so Rimljani zamašili s sirovo obdelanim kamenjem. Oba zida so pozneje porabili Ljubljancani za stavbe; ostalo je le mašilo, ki ga vidiš tukaj in na Mirju. Na poluporušene rimljanske zidine so postavili naše ozidje; tudi naši stolpi stoje na temelju starih emonskih stolpov. Blagajeva hiša in njene sosede stoje na kraju, kjer je bil izhodni mestni jarek rimljanske Emone.“

„Tudi mene jako zanimajo taki častitljivi ostanki iz minulih stoletij,“ je dejal mladi baron in sanjavo motril tiho tožno krajino. Med porušenimi zidovi, med sivimi sipinami in opaljenimi podrtinami so rasli jagnedi, hrastje in gabri. Iz zelenega grmovja so beleli dolgi židovski nagrobni kameni. Bujne ovijalke so objemale razpokane stebre rimljanskih slavolokov.

„Pravijo, da plešejo nad temi razvalinami čaravnice, zlasti v megli, kadar meži mesec za poluprozornimi oblaki,“ je dejal vitez Ahac. „Podnevi sem hodil večkrat po tem mrtvem mestu in ogle doval razpale hiše, kolikor jih je pustil Atila, ogenj in potres. Tuintam visi zid in zdi se ti, da se zvali vsak trenutek. Povsodi leže pooglenela bruna, umazan pepel, sajasto kamenje. Spoznati ne moreš nobene ceste in ulice. V luknjah med podrtinami se skrivajo podlasice in kače. Čudno tiho je podnevi v tem mestu razvalin, nad njim molči mračna otožna tajnovitost davnih dob. In kadar močan veter dviga in suče pesek in prah in pepel v vrtincih, se mi zdi, da vidim bojujoče se postave... Celo podnevi tovorijo hitreje tod mimo. Ponoči pa se nihče ne upa sam skozi to grobišče. Pravijo, da strašijo duhovi ubitih Emončanov. Pa ta je bosa. Veter ječi med razvalinami, sove se pošastno jokajo, včasi laja lisjak. Tukaj se klatijo tihotapci, tatovi in taka svojat.“

Barbara je prinesla vina in pečene kuretine. Sedla sta za nizko široko mizo.

„Juha je že mrzla,“ je dejala nejevoljno.

„Oh, Barbica, kuretina, vsak dan kuretina! Naše stoletje je kurje stoletje. Vesta, kaj bi rad jedel? Bobrove repe.“

„Ako pride gospod vitez vselej tako pozno, bi bilo —“

„Barbara!“

„Škoda res vsake kuhe, človek se muči —“

„Barba!“

Kadar jo je imenoval tako kratko, je vedela, da je pogovora konec. Izginila je tiho.

„Kaj pa kronika? Jo še pišete?“

„Še. Izvoli! Jej! Meni se nič kaj ne ljubi.“

„In še varite zlato? Še izkušate premeniti svinec v zlato?“

„Pij, Otokar! Zdaj izpreminjam zlato v vino, ha ha. I, kako je to, da ne maraš ne jesti, ne piti? Ali si mar tako zaljubljen?“

Otokar se je zasmeljal na glas.

„Zdaj bi se lahko oženil, ko si podedoval po bogatem stricu.“

„Ne mislim na to. Zdaj še ne.“

„Zdaj še ne. Kdaj pa? Koliko let ti je že?“

„Dvaindvajset.“

„Pa res nimaš nobene ljubice?“

„Nobene.“

Vitez Ahac ga je motril pozorno, toda baron je ostal miren.

„Kakšen čudak si! Dvaindvajset let, pa nobenega dekleta! Miraculum! Ali ti ne ugaja nobena? Ali si tako izbircen?“

„Jako mi ugaja marsikatera, ali čutim: ta ni, ta ni prava.“

„Ko sem bil jaz tako mlad, oj, kako sem znal ljubiti! Ti si pa res čuden patron, to moram reči. Tak fant, pa nobene ljubice! Pa saj ti ne verjamem. Pravi kaj takega komu drugemu!“

„Pa je le res!“

„Ali, dragi moj, vsak pravi vitez mora imeti svojo izvoljenko.“

„Ljubezen se ne da prisiliti.“

„Prisiliti, hm, prisiliti . . . Dobro vóljo mora imeti človek, potem že gre.“

„Prizadeval sem se, pa —“

„Pa se ti ni posrečilo, zaljubiti se. O, o! Čudak! Meni se ni bilo treba boriti s takimi težavami. Kajpa, vsak nima potrebne talenta in veselja do tega. Ko sem mladoval, mi je bila prava malenkost, zaljubiti se, zlasti pomladi, ko je tako lepo in prijazno na svetu in se ženijo celo neumne živalce! Pa tudi druge letne čase nisem zanemarjal krasnega spola. Nemara tudi poljubil nisi še nobene?“

„Nobene.“

Vitez Ahac je udaril z nogo ob tla, da so zažvenketale ostroge.

„A, a, a! V kakšnih šolah si pa bil? Naposled mi pojdeš nemara celo v samostan? Pravi vitez poljubi vsako punco, ako jo le more in ako ni zoprna. Ti si . . . ti si pravi medved. Ako te ne bi videl tako zdravega in veselega, bi moral reči, da si bolan ali pa začaran . . . Porabi mlada leta! Takih zamud ne popraviš nikdar! Pozneje ti utegne biti strašno žal. Starega dedca nobena ne mara. Le prekmalu mine mladost in lepota. Tako je minula tudi lepota viteza Ahaca Doljanskega. Ostala mi je le še notranja, duševna lepota, ki mi jo ne more ugrabiti niti vsemogočni neusmiljeni čas. Ali žalibog, duševna lepota se ne vidi tako izlahka.“

„Ljubi ujec, ker že govoriva o takih stvareh, naj vam povem, da se mi . . . Ne smete se mi smejati! Včasih se mi sanja o mladi deklici. Poljubljam jo v sanjah.“

„A, beži, beži! To ni nič. V sanjah!“

„Čudovito je lepa, lepša kakor vsak angel.“

„Prosim te, dragi Otokar, ne imej me tako hudo za norca! Od sanj ni bil še nihče sit. Obvari te sveti Juri in preljuba sveta Katarina! No, le čakaj! Tudi tebe premaga svoj čas ljubezen. To bo vulkan! Pogasiti ga bo moglo le morje ljubezni. Trčiva!“

„Bog vas živi, ujec Ahac! Zdaj pa moram odtod.“

„Upam, da se še mnogokrat snideva in se pogovoriva kaj pametnega,“ je dejal vitez in ga spremil po hodniku. Ko sta se poslovila, je šel vitez Ahac v spalnico in legel na svojo velikansko posteljo pod gubata zagrinjala.

„Bog daj, da bi se mi sanjalo kaj prav lepega!“

Ali sanjalo se mu je nekaj neprijetnega. Jahal je po Ljubljanskem polju in se pogreznil v temno luknjo, vedno globlje, vedno globlje. Zdajci mu je obstal konj pred črnimi vrati, kjer je bilo napisano s kredo: Tukaj noter smejo samo hudiči in grešniki.

„No, potem jaham lahko tudi jaz noter, saj sem vendar tudi jaz ubog grešnik.“ In udaril je z mečem po durih, da so mu otvorili.

Hudiči so bili kar vsi neumni od veselja, ko je prijahal vitez Ahac v pekel. Razburjeni demoni so strašno hitro migali s svojimi kravjimi in konjskimi repi, netopirskimi krili pa rdečimi jeziki in kričali ogljušljivo. Lucifer, pekla kosmati poglavar, je srdito pomigal s svojimi ostrorobimi ušesi, da se je potresel ves pekel. Mahoma so umolknili pogubljeni angeli.

„Tepci menda pričakujejo, da bom ostal večno pri njih in jih zabaval, pa se motijo,“ si je mislil in očital Luciferju: „Presneto slabo diši tukaj.“

„Po žveplu, gospod vitez,“ je pohlevno odvrnil pekleni kralj in mu takoj predstavil najimenitnejše rogače: „To je naš veledični Mefisto. Sicer ima plešast rep in oslovska ušesa, pa ni tako neumen, kakor se vidi. Svoj čas je bil najlepši hudir, pa ga je minulo. Mefisto je največji lažnik in kralj vseh muh... Tale krevlja, ki gleda tako trapasto, je Belial. Levi rog mu je zaobrnen nazaj, ker je Belial dokaj zarobljen in se rad trka. Stekel si je že marsikatero nevenljivo zaslugo za pekel, vendar pa ni tako nenadomesten, kakor se dozdeva to samemu... Tale tukaj, majhen ko škrat, je Abadon, jako častilakomen možic, toda včasih je ves prismojen, ne samo po kožu, ampak tudi na duhu. Domišlja si, da pekel ne bi mogel izhajati brez njega. Pri sejah nam dela mnogo zgage in prežvekuje vedno le tisto, kar so povedali že drugi. Sicer pa ni napačen hudič.“

„Dovolj, dovolj,“ je dejal vitez Ahac in zamahnil z roko nad vratom svojega konja. „Ali misliš, da moram poznati že vsakega hudiča?“

„Kakor želiš“, je odvrnil Lucifer s satansko prijaznim nasmehom.

„Pa kakšne grde močerade imate! Tako so dolgi, da menda sami ne vedo, kje je njih repa konec. In ta vročina! Takoj čuti človek, da je v peklu. Kako pa sicer kaj?“

„Slaba kupčija,“ je tožil Lucifer. „Ako ne bi dobivali toliko Turkov, bi lahko kar zaprli. Tukaj vidi vaša milost tretji razred: ubijalce, prešestnike in drugo tako obskurno svojat.“

V sosednjem oddelku so se cvrli grešniki drugega razreda. Sleparski krčmarji so morali piti svojo ponarejeno kislico. Zanikarni pesniki in potuhnjeni pisatelji so morali brati svoje žalostne budalosti. Naduti slikarji so morali pleskati goreči strop. Napihnjene skladatelji so morali poslušati svoje pesmi. Zlobni kritiki so morali piti črnilo; dolgi črvi in strašni gadje so se zaganjali proti njim. Domišljavi govorniki so morali govoriti neprenehoma zgolj neumnosti. Neusmiljene voznike so bičali in mučili hudobci tako, kakor so bili mučili in bičali vozniki svoje živali. V žarečih kletkah so javkali cesarji in kralji, ki so hujskali narode proti narodom; peklenščaki so jih ščegetali s pavjimi peresi, da so grešniki maziljeni obupno kihali in skakali. V prvem razredu so mrcvarili in pekli posebno dobro zabeljene Turke na ražnjih. Povsodi je bil strašen krik, jok in škripanje z zobmi.

„Da bi bil le že zopet zunaj!“ si je želel vitez Ahac. „Pekel, to ni nobena šala.“

Tedaj je ugledal prazno razbeljeno posteljo z ostrimi klini.

„Ta je za Erazma viteza Frauensteinerja,“ mu je povedal vljudni Lucifer. „In tale tukaj, to je tisti hudič, ki ga bo vzel.“

„O, presneto je grd in ostuden.“

„Še meni se gabi,“ je priznal Lucifer in pokazal kup žarečih cekinov. „Te bo prešteval Jud Šmul.“

„No, to me pa res veseli,“ je rekel vitez Ahac zadovoljno. „Vendar je še nekaj pravice na svetu. Zdaj mi pa odkritosrčno povej, če vzame kdo tvojih rogačev tudi mene!“

„Tudi tebe. Preveč piješ in prerad delaš izkušnjave lepim puncam in ženam.“ Lucifer je mignil in primencala je tako odurna stara hudoba, da ji v vsem peklu ni bilo para. Pasla je lenobo na

žerjavici, ker je bila vragulja tako životna, da skoraj ni mogla hoditi. Ostudni obraz je bil zabuhel in široka debela spodnja ustnica ji je visela na podbradek. Imela je najdaljši jezik v peklú.

„Ta hudoba je pa res grja nego mrtvaško kosilo,“ si je mislil vitez Ahac. Zaljubljeno je gledala viteza Ahaca.

„Za pokoro boš moral poljubljati tole mojo staro teto!“

„Ne bo nič, Lucifer! Rajši se poboljšam.“

Peklenski glavar je mignil, da bi ga zgrabili. Vitez Ahac pa je zavpil: „In nomine Domini!“ in naredil z mečem križ v zraku. Hudiči so dobro razumeli latinski in so trepetaje odskočili. Naglo je obrnil konja proti vratom in zakričal: „V imenu Gospodnjem!“ Drugič je naredil z mečem križ in takoj so se odprla. Tako je srečno v galopu odnesel pete in dušo iz nevarnega pekla.

Kmalu je bil zopet na Ljubljanskem polju. Luna je obsevala mladeniča, ki je klečal na tleh pri ranjeni smrtnobledi deklici.

„Otokar!“ je ostrmel vitez Ahac.

Otokar se je pripognil in poljubil umirajoče dekle. Plaho je trepetal lunin svit v njenih modrih očeh, v njenih zlatorumenih laseh . . . Vitezu Ahacu se je krčilo srce od silne žalosti.

„Alijana!“

Ignacij Gruden:

Večer v parku.

Platana je zašumela
in topol se je zganil:
iz gostih vej je planil
večerni mrak,
razpredel se v mlačni zrak
in se razlezel preko streh . . .
Počasi je zbledela
večerna stran,
in kakor bolesten nasmeh
je zarja izkravela
v ocean . . . *In to se pravi?*

Milan Pugelj:

Prijatelj.

III.

Bukovec je bil dolg in slok človek. Njegov obraz je bil bled in podolgovat in spominjal je na bele obraze starih graščakov, ki jih vidimo po muzejih in še tu ali tam obešene po hodnikih starih in bogatih gradov. Nos je kazal moč, neko moško voljo, a oči na vsako stran njega so jo odrekale. To so bile medle, velike oči, nežne, nekako prosojne, kakor zalite z neko sinjo nemirno tekočino. Visoko gladko čelo je delovalo mirno in prikupno, enako črni lasje, nekako namenoma razmršeni.

Njegova žena je spadala med tiste srednje lepote, o katerih ni mnogo povedati. Prej, ko je gledala v njem svojega bodočega moža, je bila prijetnejša kakor zdaj, ko ga je imela. Takrat jo je še vse tisto zanimalo, s čimer se je bavil on. Ko ji je pravil o svojih spisih, o lepi literarni umetnosti, je poslušala vdana in tudi dodajala svoje misli; pozneje je padla iz tistega neba, kamor jo je bil potegnil za časa njene ljubezenske vzhičenosti za seboj. Zanimala se ni več za to, za kar se je on zanimal, temveč za tisto, kar je njo zanimalo. In tako sta prišla do čudnih slučajev. On je govoril o svojih stvareh, o neki snovi, ki jo tako in tako razprede, a ona se je nenadoma pritožila nad tem, ker je premog drag, ker je povišal gospodar stanarino in ker ji je nerodno, da še ni plačala šivilje.

Prej vendar ni nikoli mislil na to, kar se je zdaj nenadoma pripetilo. Proti mraku je imel navado zahajati v kavarno, iz kavarne na izprehod in z izprehoda nazaj domov. Nekega večera pa je šel iz kavarne na postajo in se odpeljal.

Vozil se je sam v drugem razredu. Sedel je pri odprtem oknu v ozkem predelku na usnjati zofi. Zunaj je bila že noč. Vlak je drčal po hribovitih krajih in včasih so se nenadoma pretrgale skale ali nasipi ali grmovje in tam z ravnine so pogledala rdeče pregrnjena in razsvetljena okna kmetiških hiš, temne konture hribov in nad njimi širok kos z zvezdami posutega večernega neba.

Ko pride na cilj, je mislil, bo naznanil svoji ženi, kako je. Zapustiti je ne misli, čemu? Al! on je spoznal sam, da je bolan. Ona gotovo pozna tisti kipec na njegovi mizi, tistega grdega Budo. Ponoči nekoč, ko ni mogel spati, je ležal na sredi postelji, med njo in njim z golim špičastim trebuhom. Bilo je kakor

v sanjah, vendar je on vedel, da ne sanja, temveč da bdi. In vseeno je slišal glas Bude tik sebe, ki ga je svaril, naj pusti njo, ženo pri miru. Rekel je, da mu to samo škodi. Jemlje mu moč — kakor bi se kdo zagrizel v hrbtenico, kak vampir in srkal iz nje. Iz tega sledi, da je on bolan, ker so to halucinacije. Dramil se je iz njih, si mencial oči, senca in čelo, ali vse je bilo okoli njega pregrnjeno z neko trepetajočo tenčico in vse v rumenkasti megli kakor v mesečini. Odpeljal se je v samotni kraj, da najde potrebnega miru, zatišja, odpočitka.

Koliko je on mislil? Pisal je nepretrgoma, brez oddiha, da je napisal dovolj za potrebe, za življenje. Mislil je na izprehodih, mislil, predno je zaspal, mislil, ko se je prebudil in sploh — povsod. Vtiske je moral iskati sam v sebi, ker mu je manjkalo sredstev, da bi jih sprejemal lagodno na potovanjih, na zabaviščih in tako. In iz tega fantaziranja, iz iskanja za večno originalnostjo, za večno novimi življenjskimi kombinacijami se je izcimilo menda to, da je zagledal nekoč pred sabo tistega malega Budo z ozkimi očmi. Ali zdi se mu, da so bili tisti razgovori nekak duševni odmor, trudna blodnja otrpnjenega duha, ki je tako vajej nepretrgoma delovati, da tudi takrat, kadar vse fizične moči odnehajo, še vedno brezmiselno prede neke blede prazne misli.

Ko se počine, se bo vrnil.

Izstopil je proti jutru v lepem obmorskem kraju. Bilo je hladno in iz morja je dihala med oljke, ki so se vrstile v dolgem dreveredu, rahla sapa in majala njihovo ozko listje, ki se je oglašalo v ostrem šepetu. Daleč naokrog so stale ob bregu temne ribiške ladije z visokimi jambori. In tam po odprtem morju, ki se je pelo v rahlem holmu v nedogled, so plavale tri ali štiri take ladjice z zelenkastimi, rumenkastimi in sivimi jadrmi kakor neki neznani morski ptiči, ki letajo tiho kakor breztelesni duhovi. In potem je tam zadaj vstalo solnce, kakor iz žareče ognjene kopeli.

Stanoval je v penzijonatu, skritem v platane in kostanje. Občeval je — bi rekli — največ z morjem. Tam je sedel kje na skalah ali na pesku in gledal in poslušal valove, ki so se zaganjali proti njegovim stopalom in sikali in šušтели vanj. Zjutraj so prileteli iz skalovja beli galebi in se premetavali v jasni solnčni svetlobi, kakor bi se v njej kopali. S širokimi in bleščeče belimi krili so sekali in rezali žarke, svoje dolge kljune in glave in živote so zabadali vanje in toliko jih je bilo kakor ponoči zvezd — da jih ne bi mogel prešteti. In po daljšem gledanju se je zdelo, kakor bi bili oni sami ta

solnčna luč in bleščava, ki se premetava in igra nad prostrano in svetlo zeleno gladino.

Občeval ni z nikomer. Ob večerih si je vzel večkrat čoln in veslal v njem od kraja. In ko se je gugal zunaj na enakomernih valovih in potegnil vesla v čoln, so mu bežale pred mislimi podobe iz bližnjih let in večkrat je stopila predenj tista v črno oblečena dama, zaradi katere je bil včasih — v mladih časih tako nesrečen. Bilo je, kakor bi se dvignila iz črnega mračnega morja na svojih močnih nogah, katerih silhete so stopile iz temnega krila. In bilo mu je, da bi se smejal. Tudi če bi živeli še enkrat, se ne bi upal več ženiti. Ta boj za življenske potrebe je tako oster, tako močan, da bi si ne upal več v drugo jemati koga na svoje rame. In vseeno je bila v tem lepota. Njene oči so bile velike, sijajne. In njeni lasje tako težki, masivni, čarobni.

No, in brez tega, si je mislil, brez teh sijajnih oči in masivnih kit tudi mine moje življenje. In ko je to mislil, je naenkrat opazil pred sabo znanca s svoje mize, grdega Budo, ki je bil tako velik kakor on. Zavijal se je v sivo haljo in zgoraj so molele iz nje povešene ženske prsi. Sedel mu je nasproti in se smehljajal s ploščatim dobrodušnim obrazom.

— Tudi brez nje bo minilo tvoje življenje.

— Brez katere?

— No, kakor si ravnokar mislil.

— Človek živi, kajne, sam zase. Drugi ne živijo zanj in on ne za druge.

— Tako je. Vsak ima svoje rojstvo, vsak svojo smrt.

Obrnil se je stran in nekoliko zamislil.

— Saj ti nisi to! je nenadoma vzkliknil Bukovec.

— Nego kdo?

— To je moja bolezen! To je pot iz trpljenja . . .

— Imenuj me, kakor hočeš. Lahko mi praviš tudi bolezen. Zdaj sem tukaj in konec je.

— Ne! Ni konec! Iznebim se te!

— Hvala! Čemu? Kaj sem ti storil neprijetnega?

— Saj te ni, saj te že ni več!

In res ga ni bilo. Čoln je bil pred njim prazen, gibal se je po dolgem in valovi so pljuskaši obenj. Nadaleč in blizu ni bilo nikogar, samo črnina morja je pošumevala in se mogočno pozibavala. Ozrl se je okrog in tam daleč za hrbtom so utripale rdeče in zelene luči pristana. Obšla ga je groza. Kam je bil zavezil, ali kam

so ga bili zanesli valovi? Oprijel je z vso močjo vesla, zadiral jih krepko na desno in levo in bežal k bregu. Zeblo ga je in zobje so se mu tresli.

Pristanišče je bilo vse v lučih, paviljon, kjer je igrala godba, ves v rdečih, zelenih in pisanih balonih, ki jih je majala sapa. Pota so polnili šetalci, bogati mlajši in starejši pari, ki so širili okrog sebe močne parfume, mešajoče se med seboj in opajajoče. Dihal je tisti nasičeni zrak, od katerega je bolela glava, poslušal šumenje in sikanje svilenih ženskih kril, gledal rahlo gibanje mogočnih in belih nojevih peres, ki so zagrinjali široke damske klobuke, in užival od daleč razkošje bogatih kakor proletaec. In vse vmes je silil strah pred njegovo boleznijo.

V svoji sobi je odvil luč in legel v posteljo. Okno je bilo odprto in v sobo so lile lahke in skočne melodije godbe kakor iz ust noči. In spodaj na vrtu ni hotelo biti konec govorice in smeha. In tudi poleg v sobi se je lahkotno smejala neka mlada ženska, a med njenim smehom se je oglašal zadovoljen moški bas. A on je mislil, kako gre za njim ta čudni in grdi človek, ta njegova bolezen, ki stopa mahoma na dan in se zopet skriva kakor med gube obleke. Poznal je človeka, ki je bil šibek in slab, ki je težko oboel, a je razvijal vzporedno toliko energijo dela, da je zadušil ž njo bolezen. Duh, močan in silen in vztrajen, ki se ni vdal letargiji, v katero ga je tlačilo bolno telo, je zmagal naravo. Koval je, koval je ne oziraje se na prostor, kjer se je gibal, ne oziraje se na pešajoča sredstva, ki so se zadirala vanj in ga skušala ovirati. Kruto je potegnil vse za seboj in telo se je vdalo. Prej je živel on v njem, zdaj je narobe: ono, slabotno in neznatno, živi v njem in se mu pokorava.

Ne telesne, duševne moči je treba človeku, ki hoče živeti, je mislil in prečul vso noč do jutra. In takrat ga je zbudilo trkanje na vrata. Ogrnil je nočni plašč in odklenil.

V sobo so stopili njegova žena, doktor Strok in Strokova žena.

— Dobro jutro! je voščil Strok in se zasmejal. Zdaj te pa spet imamo! Daleč si nam jo bil popihal!

Zdelo se mu je, kakor bi bila njegova žena objokana, gledal je vanjo in rekel:

— Saj sem ti vendar pisal, Marjeta!

In Strokova gospa, majhna in zavaljena blondinka, je zahihitala:

— Zdaj pa pojedete z nami, ali ne?

Tu ga je izpreletela zadrega. Kako bi mogel tako naenkrat odločiti, kaj je pravo? Ali naj gre, ali naj ostane? Ozrl se je po

vseh in tam tik vrat je zapazil nenadoma v kotu grdega Budo, in kakor da bi mu bil ravno on najvažnejši, je pokazal nanj s prstom in vprašal.

— Kaj misliš, doktore, kako bi napravil?

— Kaj jaz mislim, je rekel Strok? No, isto seveda, kar moja žena! Zakaj sem se pa oženil?

— Ne ti, oni tam!

Vsi so se ozrli in Marjeta je rekla preplašeno:

— Saj ni nikogar.

Gledali so in res ni bilo nikogar.

IV.

Bukovec je opazoval dan za dnem drobne živalice, ki so prihajala iz trave na belo in peščeno pot. Čepel je in gledal. Prilezle so drobne žuželke, kovinasto zelene in kovinasto modre, in hitele na vso moč po kamenčkih navzdol in po drugih navzgor in s tako naglico premikale šestero drobnih nožic, da je bilo komaj mogoče slediti tem gladkim in naglim utripom.

Prilezel je velik rogač. Ustavil se je pred njegovim čevljem, modro vihal tipalke kakor gozdni učenjak, vzdignil klešče kolikor mogoče visoko in gledala sta se: rogač in čevelj. Bog ve, kaj je mislil, ko se je tako naenkrat stresnil. Zavil je v stran in se ognil v širokem krogu. Na sredi pota je postal, dvignil zopet visoko klešče in migal s tipalkami. Vnovič je zavil v stran v še širšem krogu, splezal na travo in se v njej prevrnil.

Enkrat je skočila iz trave žaba in obtičala sredi pota. Sedela je na zadnjih in se opirala spredaj na izbočene prednje noge. Buljila je silovito, ne da bi vedel, kam strmi. In tako strmeča, kakor bi bila iz belega in zelenega kamena, je naenkrat skočila in padla v travo. In njene nenadne kretnje so povzročile, da se je ob vsaki stresnil.

Drevje je bilo veliko, staro in košato. Rastlo je v gručah in ob črnih in razpokanih njegovih deblih so stale rjave udobne klopi. Iz velikih belih hiš, ki so stale okoli, so prihajali moški. Vedno isti, vedno isti. Videli so se dan za dnem, gotovo so se poznali, ali mnogi niso marali družbe. Prišli so sami, sedeli sami in odšli sami. Drugi zopet so prihajali v živahni druhali. Vse križem je govorilo in se prerokalo, nekdo se je jezil, drugi je silil tistemu, ki je slučajno govoril, nepretrogoma v besedo, a ko je bilo vse tiho in bi bilo treba, da bi pričel, je osramočen umolknil. Nekateri so se smejali. Široko, svobodno, kakor se smejejo bogati in neodvisni ljudje.

Ob nedeljah in praznikih je naletel Bukovec na svoje ljudi. Prišla je njegova žena, Strokova žena, Strok in še kdo in sedeli so vsi skupaj na tistih klopeh, a on v sredi. Ko se je zmračilo, se je družba poslovila. Nagovorili so se o vsem in podali so mu roke. Ostal je naenkrat sam in mislil. Ona, žena, gre v tisti mirni dve sobi, kjer je preživel več let. Sedela bo tam na zeleni zofi in pletla. Dalje od nje stoji klavir, nad klavirjem visi slika z mladimi nagimi kopajočimi se deklicami. In po sobi je vse tiho.

Življenje, je vzkliknil v mislih, kako si se umirilo! Prej se je tepel ž njim, kakor bi se srečala sredi morja dva soma in se sprijela. Nimata vzroka, a spopadeta se za to, da vidita, kdo je močnejši. Prvi som je življenje, drugi som je on. Vse brizga na vse strani, vse šumi in se peni in kakšni grebeni rasto valovom, ki beže sikajoči na vse plati! Dolgo sta se ruvala, zdaj sta se popustila, obrnila se drug od drugega in vse je mirno, mračno, polno spomina. Tu se je nekoč bil boj, a dolgo, dolgo je tega.

Mladost zavihra, meče se po življenju kakor ogromna in razposajena riba, a človek omahne in gleda nazaj po tihi svoji dobi. Vse molči okoli njega, znani kraji strmijo mrtvi nanj, znane ženske ga gledajo, ali vse je pozabljeno, hladno in mračno.

Obsedel je sam na klopi, ozrl se okrog in poklical.

— Doktore, doktore!

— Kaj izvoliš, gospod? Tik tebe sedim sklonjen in se zavijam v svojo sivo haljo. Na trebuhu noče skupaj, tudi prsi nočejo vanjo!

— Toliko rok, toliko lic, premišljam, a nazadnje samo tvoj smešni obraz ...

— No, mislim, trpkobo si delate ljudje sami. Premišljate o boljših dneh, ko živite tako — vrag vedi ...

— Pomisli si, nekoč — tiste sijajne oči, a kite masivne, težke in temne ... solnce, pomlad, španski bezeg v cvetju in vonju ...

— Zgrne se, zgrne se tišina življenja.

— Morje spominov, razbite barke, nad njimi mrak, hladna, mokra sapa —

— Na krovu ona, o, kako grdo! Mrtva, iztegnjena ...

— Katera, prijatelj?

— V črni obleki, s silhuetami močnih nog ... Ne smeji se zdaj, kdo te naj gleda?

— Večer je tak, vidiš, a ljudje vse po večerih, po nočeh, po oblačnih dnevih —

Naenkrat se smeje. In pri tem se tako čudno in neokusno pregiblje njegov špičasti in goli trebuh, ki gleda iz sive halje. In tudi dolge ženske prsi mahajo sem in tja.

Bukovec odide v sobo, kjer ni več sam. Že več dni spi v njej tudi neki dolgin, suh in bled, ki ne kaže nobenega takta. Nekega dne ga je pripeljal Strok, ne da bi ga predstavil. Od takrat sedi vse dni na svoji postelji, a zvečer gleda skozi okno. Zdi se, da se ne briga za ves svet. Ne vpraša po knjigi in ne prosi za časopis. Tudi jesti se mu ne ljubi, a Strok prileti in se jezi nad njim kakor nad neumnim pastirjem. Kriči, tolče z nogo ob tla in maha s pestmi.

Obe okni sta odprti in po izbi diha prijeten hlad. Zunaj rahlo pošumeva drevje in vodica žubori in golči med kamenjem in koreninami. Spodaj pod stropom se meni tista znana druhal, ki jo vidi vsak dan, in dela silen vrišč. Nekdo govori, a tisti, ki hoče tudi govoriti, meče vmes besede, ki se razlegajo po vsi hiši. Dva se smejeta brez prestanka.

Bledi človek se obrne od okna, sede na svojo posteljo in gleda po sobi. Njegov obraz se sveti v mraku, a oči je videti kakor črne jame. Ves je tuj in molčeč, in Bukovec premišlja, kako nesrečen je, ker mora živeti tik njega. In vendar je preplah, da bi se obrnil k njemu in mu povedal svoje misli. Najrajši bi se sam umaknil, pustil svojo posteljo in svoj stol in se nastanil kje na samem. Vsi ljudje gledajo zvezde, ali človek sam jih vidi najlepše in vsi pijo luč solnca, a sam jo sreblje najslastneje.

Razpravi se in leže. Prično se nočne ure ter se vlečejo počasi dalje. Na stolpu nad streho bije ura in jekleni in neusmiljeni glas njenega zvonca se zajeda v temo in bode v ušesa. Okoli polnoči zavije zunaj sapa, drevje zašumi, kakor bi se preplašeno prebudilo. In listje treplje na vejah in vejicah, kakor krila drobnih in plašnih zelenih ptic, ki so se prijele limanic. In sredi vsega plahutajo misli, tipajoče daleč v to poletno noč kakor črni metulji, ki jih nihče ne vidi. A dolgi sostanovalec zopet sedi v postelji, gleda okoli in težko diha. In naenkrat se oglasi.

— Vi, pravi, vi, ali slišite?

— Kako ne? Gotovo slišim!

— Ali dovolite, da nekaj vprašam?

— Vprašajte!

In mahoma zakriči:

— Ne bom.

— Vprašajte!

In on še huje zakriči:

— Ne bom!

Spodaj na dvorišču laja pes in vlači za seboj rožljajočo verigo. Sape ni več in drevje molči. Široka plast blede svetlobe se razlije po sobi in vse zatrepeče v njej, kakor bi oživel. Miza, stol, sveta podoba na steni in njene osebe, zavite v pisane arabske halje. Na nebu se je umaknil oblak in razkril luno.

— Ali ste vi moj sovražnik?

— Ne! odmaje naglo Bukovec in se čudi.

— Kako to?

— Včeraj, gospod, kako ste besneli! Mene je še danes groza. Ali greste vi kdaj v mesto? Vidite, jaz imam tam v mestu — doma — hčerko, majhno drobno punčko, in tista se tako boji!

— Besnel? Kdo je besnel?

— Videl sem vas! Bilo me je — strah. In — prišlo mi je na misel, če bi bili vi dotičnik. — Imam namreč sovražnika, ki voha za mojo hčerko, za otrokom! Od novega na starega leta dan — tisto noč — je prišel k meni neki duh, velik in močan — — povprašal ga bom . . .

Bukovec je poslušal in naenkrat mu je bušila v glavo kri, prijel se je za čelo in iztegnil dolge suhe noge izpod odeje po sobi. Skočil je na tla in planil v sami beli in dolgi srajci k vratom. Nekdo je odprl, ga ustavil in zgrabil za obe roki, a on je zakričal štirikrat: Kje je Strok, kje je zdravnik Strok?

Od desne je prišel neki moški, čokat in bradat, po stopnicah gor še eden. Rekli so:

— Kaj hočete zdaj zdravniku? Spat pojdite!

Ali on je klical: Strok, Strok! in pričel je silno trepetati. Nenadoma je pokleknil in dvigal roke, kakor bi molil. Poslušajte me, zdajle sem govoril z enim, s tistim, ki stanuje z menoj, in zazdelo se mi je, da je — oprostite — nor. Rekel je, da sem snoči kar tako — če dovolite — besnel. In prišlo mi je na misel, da sem tudi jaz — o, gospodje, pogledjte, ne zamerite —

— Nič ni hudega. Kar lezite zopet!

— On, vidite, moj prijatelj Strok, me je pripeljal sem, nihče drugi ne. Dejal je: Čakaj, jaz imam zate stanovanje. In zdaj gospodje, samo to recite — čakajte!

— Hitro, hitro nazaj. Mraz je, čemu te ceremonije?

— Ali je to norišnica?

— Ves svet je norišnica!

— In jaz — ali sem norec?

— Vsi ljudje so norci! A zdaj pojdite!

In odvedli so ga nazaj na posteljo. Utihnil je, ker se ni hotel izdati. Bilo mu je, kakor bi moral vsak hip zajokati. A po mislih se je motalo žalostno vprašanje: Ti prijatelj z moje mize, ali je to tvoje delo?

In nato se je razgrnila nad njim noč, ki se ni nikoli več razjasnila.

Aleksander Hudovernik:

Spomini na Janeza Trdino.

III. Iz Trdinove korespondence.

1. Pisma dr. Pavlu Turnerju.

4.

V Novem mestu 28. aprila 1890.

Predragi gospod doktor!

Presrčna Vam hvala, da se me spominjate tako ljubeznivo in stanovitno. Z malokojo novico bi me bili mogli tako razveseliti kakor s to, da se bode te oslobodili dosedanjih svojih poslov, delali potem le za nesrečno našo domovino in da se po tako davnem razstanku zopet vidiva. Vsekako je potrebno, da se za stalno naselite v Ljubljani, ki ni le slovenska stolica, ampak tudi jeden glavnih taborov, v kojem se zbirajo vnanji in notranji naši sovražniki. V nji maha z žezlom famozni Misija, brez katerega bi bil rimavsar Mahnič prazna ničla. Naše klerikalce delim jaz na tri kupe. V prvem se nahajajo naši prijatelji in resnični duhovniki: S. Gregorčič, Gorazd in morda še kakih petdeset drugih. Tem možem bratovski poljub in poklon do zemlje! Veselimo se, da se je že tako pomnožilo to dično krdelo. Za moje mladosti takovih ni bilo ni toliko, kolikor imamo prstov na jedni roki. V drugem kupu teži navadno prosto blago. Ti možakarji ljubijo denar, dobro življenje in nekoliko tudi domovino. Slavjani baš niso, ali jih štejemo lahko vsaj za Slovence: zapisani so v družbo sv. Mohorja in o volitvah glasujejo za narodnega kandidata. Klerikalcev te vrste je največ v naši Sloveniji. Pametna po-

litika nam zapoveda, da živimo z njimi v slogi in prijaznosti. Žaliti jih ne smemo, da se nam ne prevržejo v osebne in narodne sovražnike. Ker niso fanatiki, občuje se z njimi brez težave, ali treba je takta: njih predsodke moramo pustiti na miru. Grešna in izdajalska pa bi bila taka obzirnost proti boncem, ki sestavljajo tretjo skupino, proti goriškemu mahdiju Mahničju in pokroviteljem in pomočnikom njegovim. Ta peklenska druhal hoče nam uničiti vse pravo narodno življenje, vso resnično inteligencijo, naš razum, naše srce! Z njo treba biti neprestan boj, boj do zadnjega hipa, boj brez milosti, dokler se ne zdrobi in zmelje nje moč v prah in pepel. Mahnič vihti svoje zlobno pero ne le za Rim, ampak ob enem (posredno) tudi za pangermanizem in iredento, dasi to svojo alijanco zatajuje in se dela o priliki celó iskrenega slovenskega rodoljuba.

Za Ljubljano ste Vi, preljubi moj prijatelj, potrebni že za to, da bodete povečali v nji malo število čistih, nesebičnih, požrtvovalnih, vsestranski izobraženih narodnjakov, pisateljev in značajev. Odkar je umrl Bleiweis, ostali smo brez vodnika. Mesto njega imamo razne prvake, prvoborilce in odličnjake, ki nam pa ne morejo nadomestiti izgube, ker so [često] med sabo nesložni. Slovenci in domoljubi so, mislim, vsi, ali za nekatere dalo bi se trditi po pravici, da ljubijo mnogo bolj sebe nego svoj narod. Sploh je Ljubljana gnusno gnezdo samoljubja, servilnosti, farizejstva in vsakovrstnega spletkarstva. Vrlega Možeta (Moscheta) so odrinili s političnega po-³⁵⁷⁴prišča. O zadnji volitvi v ljubljanski mestni odbor porabili so klerikalci njegovo častno ime za svoje nečastne namene, razglasivši ga za svojega kandidata brez vednosti in privoljenja njegovega! On je protestiral, ali je vsekako žalostno, da mu narodna stranka še do zdaj ni dala satisfakcije za bridko razžaljenje, koje mu je bila naklonila. Možeta po obrazu ne poznam, ali moji ljubljanski znanci so mi ga dostikrat pohvalili, da zna on najbolje in najspretnje obdelovati in pridobivati za naš program močno ponemčeno in po slabem vzgoju in branju pokvarjeno ljubljansko gospodo. Rekli so mi, da se je priljudnemu vedenju, taktnosti in večini njegovi posrečilo že marsikdaj, da je omahljivce sprijaznil s slovenskimi zahtevami in jih o volitvah nagnil na našo plat. Takih gosposkih, fino omikanih in olikanih agitatorjev, kakor je on, bomo še dolgo prav nujno potrebovali v vseh naših mestih in trgih, koje nam je izpridila večstoletna germanizacija. Z lepim načinom, po diplomatski se daje v njih mnogo doseči, s preradikalnim vpitjem pa se često več škodi nego koristi. Prosim Vas torej, predragi gospod doktor,

** Morda je še nekdo mi neslokal te žobe
boljo od Trdine. V teh letih so tudi z vso resnobo*

da ukorenivši se v Ljubljani skušate Možeta privedi nazaj v narodno delavnico, da posredujete med njim in drugimi prvaki in ga z njimi pomirite in z bogate. Koristnih in domoljubnih trudov in poslov Vas čaka toliko v Ljubljani, da boste z največjo težavo vse zmagovali; zato pa boste imeli obilo prilike, nabirati si velikih in trajnih zaslug za ožjo domovino svojo, pa tudi za vse slavjanstvo, čigar prevažna trdnjava je na njega skrajnem jugozapadu baš naša krasna sirota Slovenija.

Vaše pismo, predragi prijatelj, mi dokazuje, da me zmatrate za velikega filozofa. Te hvale ne morem sprejeti, ker je nisem vreden. Res je, da prenašam vse nadloge brez žalosti, boli in skrbi; ali te ravnodušnosti nisem si pridobil s kakim globokim modrovanjem in silnim naporom, nego mi je že prirojena, dana mi je torej brez kakega mojega zasluženja. Vselej, kadar me je pritisnila huda bolezen ali kaka ina neprilika, našel sem kmalu v nji vsakovrstna blagodatna in smešna svojstva, ki so ji vzela do malega vso nadležnost. Cim dalje traja sitnost, tem več nabere se tudi koristi in smešnic njenih in se torej i laglje trpi. Sedanja bolezen mi nagaja zdaj že peto leto, ali verjemite, da sem vedno tako dobre volje, kakor sem bil v davno pretekli dobi trdnega zdravja. Razven drugih prijetnosti in dobitkov, koje mi nosijo bolezni in sem Vam jih jednoč menda že omenil, zboljšale so mi še vselej financije. Mnogi ljudje trošijo silne novce za zdravnike in njih recepte in maže, jaz pa za take reči nisem dal še nikoli, kar sem na svetu, ni krajcarja. Rad verjamem, da Eskulapovci znajo zdraviti kako lahko rašo in vnanjo oskrumbo, ali v notranjih bolih in vredih do malega samo ugibljejo in eksperimentirajo. Tudi to potrjam, da dobri lečniki marsikaj lahko pomagajo bolniku s svojimi sveti in napotki, ako poznajo natanko vse njegove razmere, navade, razvade, zgodovino mladih let in grehov njegovih i. t. d., ali baš ta večšina njihova dokazuje najbolje, da medicina do zdaj ni še nikaka znanost, nego le umetnost. Jako pametni možje, ki so preozgali korenito vso sestavo, naravo in potrebe človeškega trupla, prezirali so zdravnike, na pr. slavni češki učenjak prvega reda Purkynje. Moja zdravila bila so v vseh boleznih: pokoj, gorkota, post, voda in dobra volja s petjem, plesom, veseliimi pogovori in kratkočasnim branjem. Vem, da se bolniku često ne ljubi peti in rajati, vendar prav hude bolečine ne morejo trajati po več tednov in mesecev, ker bi človeka prej umorile. Bolniki se vse preveč sami cmerijo in javkajo in drugi ljudje so pa tudi tako nespametni, da jih zmirom le omilujejo, dočim bi jim stokrat več

koristili, ko bi jih hrabрили in razveseljevali. Jaz sem se držal, kakor pravim, ine metode. Po noči dostikrat nisem mogel zaspati, pa sem si prepeval po cele ure in pozabil vso putiko in vražje njeno ščipanje. Večkrat se mi je pripetilo i to čudo, kadar sem jel krožiti kako novo svojo pesem, da so se bolečine ustrašile hrapavih verzov moje makaronske poezije in me pustile potem za dolgo časa na miru! Po takem je tudi umevno, da mi je morala vsaka bolezen financije znatno okrepcati. Prihranil sem si lahko vsak mesec po deset in še več forintov, kar se zdi komu drugemu malenkost, meni pa o mikroskopični moji pokojnini — cel kapital! Na usodo svojo nimam vzroka, da bi se tožil, ker uživam dva predragocena zaklada. Jeden je zlata osebna sloboda, drugi zlata zadovoljnost. Vsak teh dveh zakladov vreden je na mesec med brati vsaj 5.000 forintov. 120.000 for. v letu bogme ni šala — ali ti dohodki so žal samo idealni, dočim dobivam realne pokojnine na mesec le 26 for. avstrijske vrednosti. — Upanja imam prav malo, da bi se znebil kaj kmalu svoje nadloge. Gornji del života mi je poln drobnih izpuščajev in periodično ga obliva nekak strupen gnoj, koji mi razjeda vrhnjo kožico, ki se vselej brzo zaceli ali malokdaj za dolgo. Ali v postelji mi ni treba ves dan ležati, tudi mi dišita jed in pijača. O lepem vremenu grem se nekoliko izprehajat, na kako večje potovanje pa se ne morem še odvažiti. Kadar pridete na Dolenjsko, mahnila jo bodeva peš, če ne drugam, vsaj na Toplice (dobri dve uri od Novega mesta).

Presrčno pozdravljaje Vas in vse naše na Dunaju bivajoče rodoljube ostajam

Vaš

najiskrenejši prijatelj in spoštovalec
J. Trdina.

5.

V Novem mestu 10. junija 1890.

Predragi gospod doktor!

Pisal sem Vam proti koncu aprila in zdaj bi rad nadaljeval svoj dopis, ker v 1. listu nisem bil odgovoril vsem Vašim vprašanjem, ali od takrat ste morda že zdavnaj Dunaj zopet zapustili. Če se nahajate še tamo, Vas prosim, da mi blagovolite to naznaniti in dva dni pozneje prejmete moje pismo. Moje zdravje, ali pravzaprav

moja bolezen giblje se v starem tiru, nekoliko dni kopal sem se v dolenjskih Toplicah, ki so dobri dve uri od N. mesta. Voda ima 30° R in je preizvrstna za mnoge boli, za mojo nadlogo je pa jako nedolžna. To sem Vam že večkrat povedal, da bolezen meni ne jemlje nič dobre volje. Ali bolna je že dlje tudi moja žena in nji žal ni prirojeno svojstvo, da bi si odganjala bolečine in dolgčas s petjem in plesom. Da je ne žalim, moram i jaz mirovati.

Naši Dolenjci so se od konca silno veselili, da dobe skoro železnico, ali so se kmalu močno iztreznili. Mnogim se zdi, da so prevzele dežela in srenje za njo prevelike žrtve in da bo koristila malo ne samo knezu Turjačanu, ki Slovincem ni baš vroč prijatelj. Sploh pa so ljudje uverjeni, da bo železnica življenje podražila in s tem siromakom dosti škodila. Drva, kuretina, sadje, maslo, jajca i. t. d. ne bodo več tako po ceni, kakor so razmeroma zdaj. Tudi meni se dozdeva, da so silni dobički in probitki, koje so prerokovali naši časniki Dolenjcem, ako jih doleti železnica, z večine sam humbug. Dolenjski kmet ne pričakuje od nje nič dobrega, sreče svoje išče si v Ameriki in res jo prav pogostoma tudi najde. *De gustibus non est Dis*

Presrčno Vas pozdravlja udani Vam prijatelj

Janez Trdina.

6.

V Novem mestu 13. junija 1890.

Predragi gospod doktor!

Lepa Vam hvala na lepem in brzem odpisu! Evo Vam še dveh odgovorov, koja sem Vam ostal v zadnjem listu dolžan. Vprašali ste me, če me opominja proš Urh še kaj na izpoved? Za hrbtom obrekoval me je ta dostojanstvenik prav marljivo o vsaki priliki in strupeneje od vsake babe, ali to me ni bolelo nič, ker se držim dobrega, staronarodnega pregovora: Kdor mi za r—jo govori, mu r—odgovarja. Preteklo jesen pa me je ustavil zunaj mesta na cesti, ko sem se šel izprehajat z ženo in mi rekel, če hočem kmalu ozdraveti, da moram iti „k sveti izpovedi“, kajti so svetstva najbolja pomoč ne le za dušo, ampak tudi za truplo. Jaz se zasmejem in velim: To ni mogoče, ker nimam nič tako posebno zanimivih grehov, da bi jih trebal praviti komu v cerkvi in na uho — vse moje slabosti so take, da jih povem lahko na ves glas vsakemu človeku. Urh pogleda kvišku in zakliče svečano (NB. vpričo moje žene!), da

sem jaz velik, velik grešnik in krvavo potreben „svete izpovedi“. Od takrat pušča me na miru, ker je izgubil vso nado, da bi mogel „poboljšati“ trdokornega grešnika. Svojo jezico pokazuje mi zdaj s tem, da mi vikar njegov pobotnice ne sme podpisovati pred začetkom meseca; do zdaj se mi je podpisovala brez ugovora vselej že zadnjih pet dni. Šolsko mladino je opominjal, da ji je brati Mahničevega R. Katolika, najbolj strastno in proseče baš takrat, ko je prinesel kritiko o mojih bajkah.

Vi bi radi zvedeli, če pisarim še kaj za javnost. Preteklo je že leto in nekoliko mesecev, kar nisem zamočil peresa v ta namen. Zadrževala me je bolezen, radi koje sem hotel varovati živce, katere razdraži kolikor toliko vsako premišljeno pisanje. Ali dolga izkušnja me je poučila, da ta lenoba ni nič koristila mojemu zdravju. Odločil sem za trdno, da se lotim še to poletje zopet dela. Gradiva imam dovolj za več let. Obdelaval bom tri različne tvarine. Najprej mislim vsekako nadaljevati bajke. Za „Zvon“ hotel sem jih spisati celo stotino ali že 41. ohranil je Levec zase, ker se je bal zamere raznih velikih zverin! Zakaj me veseli baviti se baš z bajkami? Moj namen je ta, da bi z njimi nadomestil in nadaljeval umirajoče narodne pravljice. Kako slastno donele so nekdanj narodu na uho te preproste pripovedke, a zdaj ne marajo jih poslušati do malega niti otroci, če so količkaj odrasli! Kaj je vzrok ti, na videz jako čudni prikazni? Brez sumnje to, da se zde narodu naivni nazori, nahajajoči se v starih pravljičah, predetinski, neumni, neslani, neverjetni in dolgočasni. V narodnih pripovedkah ne vidi svoje podobe, svojega življenja, nego vsakovrstne bedaste blodnje in sanje, ki ga več ne zanimajo, ker mu je otročja doba razvitka že zdavnaj minula. Prazno bi bilo upanje, da se bo dala ta vrsta poezije zopet oživiti v našem kmetu in meščanu. Narodu pripovedke so in ostanejo lepo ali mrtvo blago, ki bo služilo odslej samo bajeslovcem, narodoslovcem, jezikoslovcem in drugim učenjakom. Mesto njega treba dati našemu narodu v roke povesti, pisane v njegovem slogu in jeziku, v kojih bo našel reči in vprašanja, ki ga mikajo, navdušujejo in strašijo: svojo zgodovino, svoje muke, svoje sovražnike, svojo vero in svoje praznoverje, svoje navade in razvade, značaj in življenje svoje in svojih sprednikov. Te predmete nakanil sem mu načrtati v svojih bajkah, ki bi se po vnanjih oblikah, kolikor bi bilo le moči, približevale narodnim pripovedkam, ali bi imele mnogo realnejšo vsebino in bi bile po takem narodne in ob enem umetne. Kakor je povsod nadaljevala narodno liriko umetna

lirika, narodno godbo umetna godba i. t. d., isto tako potrebno in naravno mi se zdi, da zavzame mesto umrle narodne bajke umetna bajka, kojo bi čitali z enakim veseljem vsi rojaki, prostaki in izobraženci. O priliki utegnem Vam to reč obširneje razložiti in dati o nji morda tudi kaj natisniti.

Druga tvarina moja bo karakteristika slovenskega naroda na Dolenjskem, deloma v kratkih črticah, deloma v večjih pripovedkah in vekopisih. Za tretjo („Ruska država“) nabral sem posebno mnogo gradiva, ali marsikakega važnega vira nisem mogel dobiti v roke. Ta nedostatek mi brani, da tega spisa ne bom raztegnil na dolgo, kakor sem nekdaj namerjal. Priobčiti mislim o Rusiji samo take reči, za koje vem, da bodo bralce zanimale (na pr. napredovanje slavjanske narodnosti i. dr.), ali pa odstranile krive nazore in pred-sodke, ki so se jih nalezli naši rojaki, čitaje tuje in domače pamflete o Rusiji. V boncovskih časnikih „Rim. Katoliku“, „Danici“, „Slovenu“ nakopičili so se že cele gore antiruskega blata. Lani se jim je pridružil tudi „Ljublj. Zvon“ z ostudnimi dr. M. klevetami, čenčami in lažmi.

Kar za trebuh sem se držal, ko sem bral Vaše poročilo o svetem Lichtensteinu in njegovi deviški gospodični nevesti. Celo moji bolni ženi je radi nje ušel glasen smeh, kar se ji že več tednov ni pripetilo.

Želeč Vam zdravja, dobre volje in vsake ine sreče ostajam Vaš najiskrenejši prijatelj in spoštovalec

Janez Trdina.

7.

V Novem mestu 17. januarja 1891.

Prav lepo vas prosim, predragi mi prijatelj, da mi oprostite moje dolgo, predolgo molčanje. Ultra posse nemo tenetur, govorili so že stari Latini. Verjemite mi, da je bilo i meni absolutno nemogoče izpolniti svojo dolžnost. Smrt moje žene vrgla me je v neko otrpnelost in mrtvilo, koje mi ni dalo lotiti se kakega resnega posla, saj se mi še čitati ni dosti ljubilo. Še le zdaj začel sem se nekoliko oporavljati od ljutega udarca usode. Razven duševne boli nadleguje me to zimo tudi telesna bolehnost huje nego pretekla leta, kar ni čudo o tolikem mrazu in nenavadno spremenljivem vremenu. Presrčna Vam hvala na iskrenem zanimanju Vašem za moje

zdravje in blagobitje. Toplo sočutje Vaše mi je bilo najslajše tolažilno, koje mi je došlo v veliki moji bedi. Prvi mesec po smrti blage žene svoje bil sem tako omamljen in potr, da mi je mrzelo vsako društvo, vsak razgovor. 10. septembra napotil sem se zopet v Ljubljano, potem pa v hrvatsko primorje. Z Reke krenil sem proti Zagrebu in na Krško zopet nazaj v Novo mesto. Posebnosti, koje sem na tem potovanju opazil in doživel, povedal Vam bodem v pismu, katerega Vam ne bo treba čakati tako dolgo kakor te dopisnice. S presrčnim pozdravom Vaš najiskrenejši prijatelj in spoštovalec

J. Trdina.

8.

V Novem mestu 14. maja 1891.

Predragi prijatelj! Svoje besede in obljube, da Vam kmalu odpišem, nisem mogel nikakor izpolniti, ker sem pal nazaj v žalostno letargijo, v kojo me je pahnila smrt moje drage žene. Lepo Vas prosim, da mi oprostite moje nemarnost, koje kanim vsekako po mogočnosti popraviti. Zdaj o nastopu prave pomladi se mi je začela duša po malem dvigati iz mrtvila. Razven toge moral sem se vsak dan po stokrat tudi ujeziti. Nekoje sorodnice moje žene grené mi neprenehoma življenje, ki že tako nima nikake zabave. Zavidajo mi najbolj to, da mi je volila rajna svojo pohlevno hišo v Novem mestu. Obrekljivost, zadirčnost in zloba njihova je uprav satanska. Zdravje moje je bilo v hudi letošnji zimi še precej povoljno, kar je jako čudno. Nagli preskok v poletje mi je pa hudo škodil, ali zdaj se oporavljam znova. Ker mislim, da ste Dunaj že zdavnaj ostavili, pošiljam Vam to dopisnico v Jamnico. Račite mi naznaniti z jedno vrstico, da ste jo prejeli in potem bodele dobili od mene daljši dopis. Prelepa Vam hvala na poslanih knjižicah. Z Vašo sodbo o L. Tolstem se strinjam povse, jaz bi izrekel anatem i o polovici Ane Karenine. Presrčen pozdrav! Vaš najiskrenejši prijatelj

J. Trdina.

Josip Premk :

Letoviščarji.

(Konec.)

„Že vidim, da mi kaj malo zaupate,“ je dejala in stopala poleg njega tako blizu, da sta se često dotaknili njuni roki. „Mislila sem, da ste mi bolj naklonjeni.“

Janko je segel po njeni desnici in dejal proseče:

„Gospodična Amalija, ne govorite tako!“

Glas se mu je tresel in v obrazu se mu je pojavila neka plahost.

„Zdi se mi, da mi nekaj prikrivate —“

„Ničesar, gospodična Amalija! Saj vendar veste in vidite, da sem poleg vas kakor otrok in bi lahko storili z menoj, kar bi hoteli.“

Amalija je zardela in povabila oči.

„Amalija, ne sodite me napačno,“ je dejal in se komaj zavedal, kaj govori, kajti Amalija se mu ni branila, ko jo je privil k sebi in jo poljubil v mehke ustnice.

Ko se je izvila iz njegovega objema, je pogledala preplašeno naokrog, kakor da se boji, če ju je kdo videl, potem pa mu je podala roko in ga prašala z drhtečim glasom:

„In ko odidete čez nekaj tednov v mesto, ali se me boste še spominjali? Nemara me boste pozabili —“

„Nikoli, Amalija!“ jo je prekinil vneto. „Verujte mi, da sem v tem trenutku najsrečnejši človek; le vi mi obljubite, da mi ostanete dobri in zvesti!“

„To mi ni težko obljubiti, kajti ugajali ste mi takoj, ko sem vas spoznala. Toda sedaj naj ostane ta najina sreča drugim še neznan; tako je lepše in boljše za oba.“

„Ako hočete, povem vsemu svetu, da vas ljubim, če pa želite, da molčim, bom molčal kakor grob.“

„Tako je prav,“ mu je prihrdila in se igrala z njegovimi prsti, potem pa je naslonila glavo na njegovo ramo in dejala sanjavo:

„Ali se spominjate, kako ste mi pripovedovali, ko smo se vozili iz trga proti Zapotoku in je bilo meni tukaj še vse neznan in tuje, da je to kraj, kjer lahko sanja duša v blaženem miru svojo tiho srečo? In prav ste imeli.“

Janko se ji je zahvalil z ljubečim pogledom, potem pa ji pogladil temne kodre, ki so si ji usipali preko ušes, in jo poljubil na čelo.

„Vidite, da sem govoril resnico in to čutim tudi sam. Šele sedaj bom živel pravo veselo življenje; ti dnevi so bili zame tako težki in mučni.“

Amalija mu je stisnila roko in ga pogledala sočutno.

„Proti domu bo treba,“ je dejala — „saj bo skoro mrak.“

Res so se zgrinjale čez polje že mračne sence. Zapad je sicer še svetil v medli luči, a na vzhodu je bilo nebo že zagrnjeno v mrak.

Odšla sta proti vasi roko v roki, in ko sta dospela do prvih hiš, je Amalija obstala.

„Zdaj pa — lahko noč, ni potreba, da bi naju kdo videl.“

Janko se je ozrl naokrog, a ker ni videl nikogar in se je vaskih hiš že ovijal mrak, jo je naglo privil k sebi in jo še enkrat iskreno poljubil; toda Amalija se mu je hitro izvila in odbežala proti domu. Gledal je še nekaj časa za njo, potem pa se je napotil naravnost proti Perhavčevi krčmi. V srcu mu je kipela prijetna zavest, da je dosegel, kar je želel, in ta zavest ga je storila vsega dobrega in blagega. Razgovarjal bi se rad s komerkoli in povedal vsakemu, da je življenje lepo in bedak, kdor obupa nad njim. Ni mu bilo sicer do pijače, a zahotelo se mu je družbe kakršnekoli; in res je bilo pri Perhavcu tisti večer precej Zapotočanov. Izpočetka so bili nekoliko redkobešedni, a ko so uvideli, da je Merčanov doktor kaj dobre volje, so počasi prisedli drug za drugim k njegovi mizi, da je Janko komaj sproti odgovarjal na vsa različna vprašanja in pripovedovanja.

Ko je odšel proti domu, je bilo že precej pozno. Noč je postala oblačna in temna, da je stopal počasi in previdno; pred vrati pa je zapazil, da je pozabil ključ doma. Nekaj časa je premišljeval, ali bi poklical Kristino ali Koširjeve, toda oboje je bilo nerodno in neprijetno. Domislil si je, da je doma prazna postelja in se je napotil zopet skozi vas proti svoji rojstni hiši. Tupatam se je sicer zadel ob kako ograjo, spotaknil ob kamen, ali pot je poznal dobro in je kmalu stal pred hišo. Okna so bila temna, domači so spali. Premišljeval je nekaj časa, na katero okno bi potrkal, hodil ob zidu pazno tipaje. Naenkrat pa se mu je zazdelo, da se je nedaleč od njega nekaj zganilo in hip nato je začutil, kako je nekaj težkega udarilo po njegovi glavi. Stemnilo se mu je pred očmi, nato se je zgrudil in se ni več zavedel.

IX.

Profesor Bernik je odšel po obedu navadno takoj v svojo spalnico in legel na divan. Tisti dan pa je stopal po sobi gorindol še z mračnejšim obrazom, nego med obedom, obstal naposled koncem mize in pogledal Arturja resno. Artur sicer ni videl njegovega temnega pogleda, a kakor da ga je čutil na svojem obrazu, je odložil časopis in hotel oditi.

„Počakaj, počakaj,“ ga je pridržal oče — „in sedi, da se nekaj pogovoriva! Ti imaš silno opravka, kakšnega in kje, to natanko ne vem, vem pa, da ti vsega tega ni prav nič potreba.“

„Ne vem, kaj mislite s tem,“ je odvrnil Artur brezbrizno in sedel zopet k mizi.

„O, prav dobro,“ mu je oporekal oče in prisedel na nasprotno stran. „In svetoval bi ti tudi, da si proti meni bolj odkritosrčen. Mislim, da imam pravico zahtevati; če pa si morda ti drugačnega mnenja, lahko ravnaš po svoji pameti. Polnoleten si že davno, svobodna ti pot kamorkoli in s komerkoli, toda potem pozabi, da imaš še očeta, od katerega lahko kaj pričakuješ.“

Artur je osupnil, kajti tako odločnih in skoro osornih besed od očeta ni bil vajen in jih tudi ni pričakoval.

„Da, da,“ mu je pritrdil oče — „tako sem sklenil in toliko me poznaš, da od svojih sklepov navadno ne odneham; v tem slučaju pa na noben način, ker nočem, da bi me imel v spominu kot očeta, ki je videl in poznal tvojo napačno pot, a te od nje ni odvrčal.“

„To ste mi povedali že pred kakimi štirinajstimi dnevi,“ je opomnil Artur kljub svoji osuplosti še precej hladno, kar je starega Bernika še bolj razjezilo.

„Toda zdi se mi potrebno še drugič, ker vidim, da ravnaš, kakor da sem ti vse to priporočal, a ne odsvetoval.“

„Povedal sem vam vendar, kako mislim —“

Stari Bernik je pobledel in je stisnil ustnice in pesti. Nekaj časa je molčal in gledal srepo pred se, potem pa je iztegnil svojo suho desnico in mu pogledal osorno v oči.

„Vidim, da sem se varal. O tebi sem imel nekoliko drugačno mnenje, zdaj vidim, da hočeš s svojo trmoglavostjo preko mojih želj in zapovedi.“

„Ali prosim vas,“ je povzel Artur nežneje — „čemu bi se odrekal sreči, ki se mi ponuja. Pred štirinajstimi dnevi sem vam

lahko priznal samo to, da jo ljubim, danes pa vam lahko povem, da ljubi tudi ona mene in je moj odpor proti vašim zahtevam gotovo še večji in trdnejši.“

„To je gotovo in čisto umevno, dasi bi ne smelo biti. Vprašanje pa je sedaj, če te ona resnično ljubi, ali pa te hoče prikleniti nase, ker morda ve, da si sin premožnega očeta —“

„Takih podlosti ji ne očitajte, kajti preplemenita je, da bi smel človek misliti o njej kaj takega.“

„Le mirno! To plemenitost poznam kakor tvojo lahkomišljenost in še bolj.“ Nato je nekoliko pomolčal, potem pa izpregovoril zamolklo: „Sicer pa vidim, da ti moram povedati, česar ti nisem mislil nikoli. Vidiš, te Koširjeve ali pravilneje — rodbino Lavričevo, iz katere izhaja ta tvoja oboževanka, poznam že dalj časa. Mislim, da bo minulo skoro petnajst let, odkar sem srečal prvič v življenju najstarejšo Lavričevo hčer tam na Reki, kjer sem služboval, kakor veš, dokler me niso upokojili. Tam je umrla tudi tvoja mati, ko si imel komaj deset let, a jaz se vsega še natanko spominjam. Da sem živel v boljših gmotnih razmerah, nego drugi moji stanovski tovariši, se imam zahvaliti tvoji materi, ki je bila premožna, a kljub temu skromna in blaga ženska. Prva leta najinega zakona je bila zdrava in vesela, ko pa je dala življenje tvojemu mlajšemu bratu Ivanu, ki je umrl že v osmem mesecu, je bilo z njenim zdravjem pri kraju, in čez dve leti jo je pobrala jetika. In zame so prišli žalostni in dolgočasni dnevi, kajti privadil sem se rodbinskega življenja in usoda je hotela, da sem srečal žensko, ki vživa danes ime — gospa Koširjeva. Ugajala mi je, kakor tebi morda sedaj njena najmlajša sestra, in ko bi prišel kdorkoli in mi povedal, da je brezsrčna in breznačajna, bi ne bil verjel, ampak zaupal samo njej. Res, da je bila mlajša od mene za petindvajset let, ali v meni se je zgodilo nekaj nerazumljivega in naklonjen sem ji bil bolj nego kdaj svoji umrli ženi. Ona pa si je tudi znala pridobiti mojo naklonjenost tako umetno, da ni prav nič čudno, če nisem ločil laži od resnice. Kako tudi! Tvoja mati je bila dobra in značajna, niti ene temne sence ni pustila v moji duši, in za tako dobro in odkritosrčno sem imel tudi to, ki je menda takoj spoznala mojo napačno sodbo. Sicer pa je bilo njej kaj malo do moje sodbe in mnenja o njeni značajnosti, kajti med tem, ko je hlinila meni svojo ljubezen, je imela spletke z mladim trgovcem Koširjem, ki je bil do grla zabredel v dolgove. Kako in s kakimi pretvezami je izvabila od mene lepe vsote denarja, o tem rajši molčim, ker vem in

spoznam šele danes, kako grozno neumno sem moral misliti, da sem verjel takim lažem. Pa zgodilo se je vendar in kmalu potem sem spoznal, da bi se me rada iznebila. No, to ji ravno ni bilo težko, kajti ko sem spoznal, kako grdo me je prevarila in osleparila, nisem silil več v njeno bližino, pač pa se ji umikal. Tudi do svojega denarja bi mogoče kdaj pozneje še prišel, kajti Košir si je seveda z mojo pomočjo opomogel in ona se je poročila ž njim dobro leto potem; toda bilo me je sram, da bi moral raztrobiti v svet, na kak način sem postal žrtev te ženske in sem rajši molčal. Marsikdo na mojem mestu bi ravnal drugače in si poiskal zadoščenja in pravice, kakor je zaslužila, toda meni je bila zoprna nanjo že vsaka misel, kaj šele, da bi se še dalje kakorkoli ukvarjal ž njo. K sreči sem bil kmalu na to upokojen in sem odšel iz tistega kraja v naše glavno mesto, kjer sem ostal, dokler nisi dovršil srednjih šol. Na Dunaj nisem hotel s teboj, ampak sem se rajši naselil tu blizu svojega rojstnega kraja; toda menda mi je usojeno, da me ta ženska muči in preganja celo na stara leta. Dasi je letos že tretje leto, kar prihaja v Zapotok na počitnice, se vendar še ni zgodilo nikoli, da bi izpregovoril ž njo ali ž njim; sploh dvomim, če ve, da živim v njeni bližini. Kmetje me malo poznajo, po imenu in priimku menda nobeden, njima pa sem se ognil vedno že od daleč. Mislim sem, da mi nikoli več ne bo treba imeti opravka s temi ljudmi, ampak ti hočeš tako, pa naj bo. Vedi, da sva ravno včeraj napravila z Merčonom kupčijo zaradi njegove hiše, v kateri stanujejo Koširjevi. Zdaj sem jaz njihov gospodar; danes ali jutri se napotim v Zapotok in jim povem, naj odidejo in se nikoli več ne prikažejo.“

Artur je planil pokonci in je bil nekaj časa brez besed.

„Oče, tega ne boste storili —.“

Stari Bernik pa je malomarno zamahnil z roko in dostavil skoro z nasmehom:

„Le mirno, le mirno, kaj bom storil in kaj ne bom, je moja stvar in te prav nič ne briga; da pa tvoje gospodične Amalije in njene sestre ne bom gledal pod svojo streho, to ti lahko prisežem.“

Artur je strmel v očeta s svetlimi očmi in ustnice so mu trepetale.

„In če storite tudi to, kaj menite, da mi jo s tem odvezamete? Kako je živela njena sestra, me prav nič ne briga; da Amalija ni taka, o tem sem prepričan. Imejte, kar ste mi namenili in dajte komurkoli! Moja služba zadostuje, da bova lahko izhajala tudi brez tega!“

Nato je odhitel iz sobe, ne da bi se dalje zmenil za očeta.

Spodaj na dvorišču je zavil okrog gradu in odhitel z dolgimi koraki proti Zapotoku. Zmožen ni bil niti ene mirne in premišljene misli, ali kljub temu, da ni oče s svojimi besedami zmanjšal njegove ljubezni in vere v Amalijo, je tisti trenotek vendar ni želel srečati.

Pred vasjo je naletel na starega Merčona, ki ga je prijazno in spoštljivo pozdravil.

„Če imate čas,“ ga je nagovoril, „bi dejal, da stopite nekoliko k našemu Janku. Zdaj je že toliko pri zdravju in moči, da se lahko nekoliko razgovarja.“

Artur, ki je živel zadnji čas kakor v neki omotici in ni mislil na drugo, nego na svojo Amalijo, se je tisti trenotek spomnil, da ni obiskal prijatelja Janka še niti enkrat, dasi je zvedel takoj po tistem dogodku, kako in kaj se mu je pripetilo.

„Torej ni več nevarnosti?“ je dejal; a v očeh se mu je brala še vedno razburjenost in razstresenost.

„Zdaj ne, ampak kaj lahko bi bil podlegel. Saj poznate te pretepače, ki jim ni v mislih drugega nego ponočevanje in poboj. No, tega bodo zaprli, da bo pomnil, kdaj je udaril pod našim oknom. Pravijo, da se izgovarja s tem, da ni mislil Janka, ampak našega hlapca, s katerim sta bila navskriž zaradi naše deklice, pa mu vse skupaj ne bo nič pomagalo.“

Artur mu je prikimal in odšel naravnost proti Merčonovi hiši, kjer je našel Janka v postelji bledega in prepadlega.

Janko ga je pogledal začudeno.

„Ti tukaj?“

„Oprosti, prijatelj, vem, da te zanemarjam, ampak ti na mojem mestu bi ravnal ravno tako.“ Nato je sedel k njegovi postelji in si obrisal potno čelo. „Glej, vedno sem mislil, da imam dobrega in ljubečega očeta, danes vem, da mi hoče siloma uničiti mojo srečo.“ Pri tem je umolknil in se zamišljeno zagledal v tla.

„Oče mi je dejal, da je kupil našo hišo ob okrajni cesti,“ je opomnil Janko, „ker mu je bil ta molk neprijeten in mučen.“

„Da, tudi to, in meni hoče ubraniti Amalijo na vsak način. Ti veš, da jo ljubim in tako iskreno ljubi tudi ona mene —“

„Kako?“ ga je prekinil Janko vzhičeno in obraz mu je prebledel, obrvi pa so se mu stisnile nizko na oči. Ko pa mu je Artur povedal in dokazal, da govori resnico, mu je hladno podal roko in se obrnil v zid.

Artur je mislil, da ga je utrudilo govorjenje in je tiho odšel; ko pa je zaprl vrata, se je Janko v postelji sklonil in strmel za njim s preplašenimi, skoro rosnimi očmi . . .

X.

V Jankovo sobico je sijalo zlato dopoldansko solnce tako prijetno in vabljivo, da se je dvignil iz postelje in se pričel počasi opravljati. Slab je bil sicer še vedno, noge so se mu šibile in v glavi je čutil neprijetno tesnobo; ali zaželel je vun med dišeče travnike in solnčna polja, kamorkoli že, samo da za nekaj časa zapusti te mračne stene, med katerimi je moral pretičati dokaj dni. Zdravnik mu je sicer naročil, naj se pazi, da si ne nakoplje kake bolezni, a Janku se je zdelo, da je že toliko trden in zdrav, da lahko zapusti posteljo in sobo. Bil je sicer slab in bled, da ga je bilo skoro težko spoznati, a on je čutil, da je zapustil te mračne sledove v njegovem obrazu in še bolj v njegovi duši udarec, ki mu ga je dala Amalija. Od početka se mu je zdela ta njena nezvestoba naravnost nemogoča, potem pa se je vdal brezbriznosti, ki jo je poznal še izza časa, ko je moral misliti z enakimi občutki na Kristino. Ta se mu je zadnji čas nekoliko približala in mislil je nanjo večkrat kakor drugače, kajti njena skrb in dobrosrčnost sta uničili marsikako temno misel. Skoro vsak dan je prišla in povpraševala po njegovem zdravju, kakor mu je povedala mati, in Janko je pričakoval, da pride nekoč naravnost k njegovi postelji. Čutil je, da bi govoril z njo lahko odkritosrčno o vsem, da bi ji lahko zaupal marsikaj, saj je spoznal že tisto jutro, ko sta se vračala skupno proti Zapotoku, da je na njej kaj malo sledu o nekdanjem ponosu in da se morda celo kesa . . . Ob trenutkih drugačnega razpoloženja pa je zopet želel pozabiti vse do najneznatnejšega spomina in gledati v bodočnost s hladnimi očmi in brezčutnim srcem. —

Ko je stopil pred hišo in se zagledal na vas, mu je postalo v duši tako otožno, da bi se najraje vrnil v sobo. Tam doli ob okrajni cesti se je belila hiša, ki je vrgla med njegove misli nenkrat nebroj najslajših in najneprijetnejših spominov. Dvoje bitij je živelo v tistem poslopju, ki sta prevarili njegovo srce.

Janko je sedel na klop, ki je bila ob zidu in je podprl glavo v dlan ter ni videl, da se je zasvetila doli med hruškami svetla obleka učiteljice Kristine. Ona ga je menda opazila in spoznala, kajti obstala je in se nekako plašno ozrla naokrog.

Takrat pa se je Janko dvignil in odšel počasi navzdol ob hiši; ko pa je zagledal Kristino, je skoro lahko zardel. Tudi učiteljica Kristina je bila v zadregi in iskala izgovora.

„Ali je gospod Merčon doma?“ je vprašala in gledala skoro preplašeno v njegov blede obraz.

„Mislite mojega očeta? Ne, menda je na polju!“ ji je odvrnil in ji podal roko.

Kristina je čutila, da se mu trese glas in je dostavila sočutno:

„Slabi ste še, pazite!“

Janko jo je pogledal hvaležno.

„Gospodična, odkod tolika skrb za moje zdravje? Kakor mi je pravila mati, ste tudi za časa moje boleznj prišli in povpraševali skoro vsak dan, kako je z menoj. Ali veste, da je te lepo?“

Kristina je zardela in bila v silni zadregi.

„Nekdaj niste bili tako dobrosrčni,“ je dejal Janko naenkrat, kajti zahotelo se mu je s čudno željo, da bi jo enkrat opomnil tistih časov.

Kristina je stala pred njim s povešenimi očmi.

„Gospod Janko, prosim vas, ne spominjajte mi tistih dni —“

Njen glas je bil plah in proseč; toda Janka je takrat premotil voz, ki je obstal doli pred hišo ob okrajni cesti.

„Koširjevi odhajajo! Gospod Bernik jim je odpovedal stanovanje,“ je dejala Kristina, ko je zapazila, kam strme Jankove oči.

„Ali vam je žal?“

„Vi veste?“ se je začudil v neprijetni zmedenosti.

„Nekoliko —“

„Pa pozabite še to, kakor bom pozabil tudi jaz in ostaniva si prijatelja saj te dni, ki jih še preživim v vaši bližini.“

Pogledal ji je v oči in ji podal roko, ki mu je Kristina ni odtegnila. In tisti hip je zavelo preko vseh njegovih ranjenih čustev kakor topel pomlandanski veter . . .

* * *

Tri leta pozneje je prišel dr. Janko Merčon k obedu nekoliko kasneje, nego je bila njega točna navada. Kristina je že skrbno pogledovala pri oknu na ulico in ga naposled zagledala v družbi elegantnega gospoda, ki je hodil poleg njega nekoliko otožno in pobito.

„Oprosti, dušica, kajti kaj takega se ne zgodi vsak dan!“ ji je pričel razlagati, ko je prihitel v sobo in najprvo poljubil, potem

pa dvignil v naročje malega Janka, ki pa se pri njem ni počutil bogve kako zadovoljnega, ampak silil le bolj k mami. „Glej, danes smo imeli zanimivo razpravo. Pravzaprav je to že sedaj nekaj pogostega, ali za naju vsekakor zanimivo. Stvar je namreč ta, draga Kristina: Ko bi ne bila ti pred tremi leti učiteljica v Zapotoku in jaz tisti človek, ki je naposled le izprevidel svojo zmoto, bi se morda danes ločil od svoje žene, kakor je to storil Artur. Vzrokov ima dovolj in takih — — Kdo bi si bil mislil, kdo bi si bil mislil?“

„In kaj poreče k temu še stari Bernik,“ je opomnila Kristina in skimala s svojo svetlolaso glavo.

„Najbrže se sedaj z Arturjem pobotata in mož bo nekoč še premožen, ampak menjal kljub temu ne bi z njim, kajti takale ženska —“

Kristina mu je položila na usta svojo belo, mehko roko in namignila na vrata, kjer se je prikazala služkinja z obedom.

L. Pintar:

O krajnih imenih.

XIII.

Nedavno mi je došlo vprašanje, kako bi razlagal „Vrenati vrh“ v Bohinju, ime, ki se baje nahaja v novi špeciální karti. Lotil sem se imena takole: Imenovani pridevnik je, kakor vidimo na prvi pogled, napravljen s sufiksom „-at“; ta sufiks pa pomeni: v obilni (nenavadni) meri s tem opremljen, kar dotična samostalniška osnova pove, n. pr. gorata pokrajina (gebirgige Gegend), kjer je dosti gorá in hribov; prsata ženska (starkbrüstiges Frauenzimmer), ki ima bujno razvite prsi; peščata voda (sandreiches Wasser), ki ima obilo peska t. j. Peščata (пещарата, harenosa); bradat mož, ki ima gosto, dolgo brado; glavato zelje, ki je povihalo svoje vehe v debele in trde glave i. t. d. — Poleg sufiksa „-at“ imamo pa še drugi iz prvega abstrahirani sufiks „-nat“. Abstrakcijo sufiksa „-nat“ bi si pa utegnili razlagati na dva načina, ali da je nastala s takozvanim sandhi-pojavom t. j. s tesnim spojenjem zaporednih glasov iz osnov na „n“ se končujočih in s prostim „-at“ podaljšanih tako,

da osnovo končujoči „n“ v kontinuiranju govornega toka tvori ob enem začetek sufiksa n. pr. trnat (dornenvoll), kamenat (steinig), grebenat (mit einem Kamm versehen), po sestavi sicer trn-at, kamen-at, greben-at, toda v kontinuiranju govornega toka s podvojenim ali prodolženim n^{om}: trnnat, kamennat, grebennat (kakor dobimo n. pr. s sandhi-pojavom ali s kontinuiranju govornega toka iz Svet Ilg obliko Svet' Tilh) in v pisavi po izgovoru razlagovano: tr-nat, kame-nat, grebe-nat, — ali pa si razlagamo abstrakcijo sufiksa „-nat“ iz sestave dveh po pomenu sorodnih sufiksov, namreč „en + at“ (ѣнъ + атъ), češ da se je n. pr. pridevnik „močviren, močvirna, močvirno“ (sumpfig) še podaljšal v „močvirnat“ i. t. d. Enako imamo poleg slamna tudi slamnata streha (Strohdach), poleg smolna tudi smolnata baklja (Pechfackel), poleg žimno tudi žimnato sito (roßhärenes Sieb) i. t. d. Vendar je opomniti, da v gotovem pomenu novejši, daljši tvorbe prevladujejo, torej: ilnat (ilovnat) svet (leh-miger Boden), studenčnata ravan (quellenreiche Ebene), zvezdnato nebo (gestirnter Himmel), listnato drevje (Laubholz), sipnat prod (feinsandige Flußinsel) i. t. d.

Za nas nastane tu vprašanje, ali imamo v besedi „vrenat“ prosti sufiks „-at“, kakor n. pr. v obliki „volnat“ (volnata t. j. iz volne tkana obleka), — ali pa imamo abstrahirani, oziroma sestavljeni sufiks „-nat“, kakor n. pr. v obliki „oljnat“ (oljnata t. j. z oljem začinjena solata) — oziroma vprašanje, ali se osnova pridevnika „vrenat“ končuje na „n“ (vren-at), ali pa spada „n“ k sufiksu (vre-nat). — No, samostalnika vren, -a, m. ali vrena, -e, f. ali vreno, -a, n. ne poznamo, torej se moramo odločiti za drugo možnost ali eventualnost, t. j. za sufiks „-nat“. Pred tem abstrahiranim sufiksom „-nat“ pa stoji praviloma soglasnik, ki osnovo končuje, n. pr. rib-nat, mleč-nat, kril-nat, pepel-nat, sol-nat, smol-nat, dim-nat, jam-nat, pernat, krv-nat, trav-nat, mes-nat, grez-nat (sumptig) i. t. d., ne pa samoglasnik, kajti na oblike glen-at, greben-at, koren-at, plamen-at, bremen-at i. t. d. se tu ne moremo sklicevati, ker nam pri teh zgledih sploh ni treba supponirati abstrahiranega sufiksa „-nat“, ker izhajamo tu pri osnovah na „n“ kar s prostim „-at“. Potemtakem torej „vre“ ne more biti osnova, na katero bi pritaknili abstrahirani sufiks „-nat“. —

Zdaj se pa k sreči domislím bohinjskih oblik „podonca“ (podolnica), in „ponca“ (poldnica), pri katerih je velarizirani „l“ pred n^{om} skoraj brez sledu izginil (primeri „sonce“ namesto „solnce“!). Če si torej mislim, da je tudi v besedi „vrenat“ pred n^{om} izpal velarizirani „l“,

tedaj dobim po takem domnevanju obliko „vrelnat“ (quellenreich) od vrelo, -a, n. (der Quell), kar bi bilo prav tistega pomena, kakor Homerjev πολυπιδυκκος ali πολυπιδυκκος, ki je v Ilijadi stalni epitheton ornans Idajskega pogorja v Trojanski pokrajini t. j. fontibus abundans. — Tako bi bil ta namišljeni bohinjski „Vrenati vrh“ v resnici hrib bogat na studencih, nasprotje od Suhnega dola. S tem problematičnim Vrenatim vrhom bi se dala morda primerjati tudi Vrenska gorca (občina Buče, okraj Kozje). — Ker pa vedno pri takih krajnoimenskih razlagah povdarjam znani „fiat applicatio!“ t. j. primerjati je treba, ali se svojstvene razmere kraja ujemajo s tako razlago imena, — tedaj bi bilo treba konstatirati, ali je res dotični vrh bogat na studencih, ali poznajo Bohinjci sploh besedo „vrelo“ (vrev' die Quelle) in kar je najvažnejše, ali eksistira ime „Vrenati vrh“ med Bohinjskim narodom samim ali samo na specialni karti, t. j. ali imamo opraviti z golo istino ali z neko potvorjeno izmišljotino kartografov. Ker mi je interpelant za razlago Vrenatega vrha poleg imena še vedel povedati, da ima zemljeknjižna mapa v isti skupini vrhov zabeležene tudi izraze Zeleni vrh, Snežni vrh in Rusnati vrh, bi se dalo domnevoma sklepati, da v specialni karti nastavljeni Vrenati vrh morda sploh ne eksistira in da je na dotičnem mestu čitatiti Vrsnati ali Vresnati vrh (der mit Heidekraut bewachsene Gipfel, Heidekogel, Heidelberg?). Primeri imena Vrsnik na Žirovskem in Vrsnatec t. j. z vresjem porasten holm. Glej podobne tvorbe: Kosmatec (grbat in grmovnat hrib, der rauhe Berg, nasprotje od Gladki grič, Gladko brdo), Logatec, Rogatec pa Zavratac. S tem imenom poznamo na Kranjskem dva kraja, eden je v občini Studenec v Krškem, drugi v občini Dole v Idrijskem okraju. Menda je Zavratac v istini pač Sovratec t. j. sovrat kraj, poln sover in deročih potokov, — kajti sovra je deroča voda (torrens, Gießbach), ki ob neurju privre skupaj in sovrat je torej bogat na sovrach t. j. sovrach, hudournikom, deročim preplavam izpostavljen. Imena kakor n. pr. Zavratac v okrajih Laško in Kozje ali pa zavratje pri Blanci pač kažejo na zavrat ali zvrati (das Gewende, versura), pri Zavratacu pa vendar nekoliko dvomim, ali je rob (konec, kraj) poljane, ker imam vtis, da tu „-ec“ deminuirá, pri sovratac pa substantivira. Logatec je logat kraj (reich an Hainen) in Rogatec je rogat hrib (Hornberg) ali stogast vrh (kegelförmige Koppe).

Taka je moja teoretična razlaga; planinci in Bohinjci pa utegnejo zdaj ob tej razlagi izvesti praktično „fiat applicatio“ in dodati teoriji potrdilno odločitev, ali Vrenati ali Vrsnati vrh.

Druga interpelacija, ki mi je došla zaradi bohinjских imen, se tiče imena Ukāt, torej: kam? na Ukāt — kje? na Uktò — od kod? z Uktà. Kdor se spomni na razlage v Planinskem vestniku XVIII. 157 Uskòvnica = Leskovnica (das Haslach, coryletum) in Úkance = Lokevnicice (sumpfige Wiesen), bo takoj uganil, da imamo tu Laket, Lakta, (Ellbogen). Holmi in vrhi, griči in strmoli imajo večkrat imena analogna z deli človeškega telesa n. pr. glava, čelo, reber, kolk i. t. d. Tako tudi laket ali komolec ne pomeni samo s kolonom na nogi analognega srednjega upogiba na roki, ampak se rabi tudi preneseno za vstromljen hrib ali vrh s strmim robom ali skalnim pomolom (Felsenvorsprung), ki naj bi imel nekaj sličnosti z rtom v kocolcu upognjene roke. Skratka laket ali komolec pomeni tudi precej strm hrib, kakor kolk (kovk, kuk); primeri Kovski vrh pri Poljanah (kovski od kovk, kakor človeški od človek, namesto kovški, človeški) dalje Kolk v občini Šturije na Vipavskem in pri Savšeniku v občini Šentlampret v Litijskem pa Kolkar (nastanjenec na Kolku v občini Zgornji tuhinj) v Kamniškem okraju. — Poiščimo nekaj imen te vrste. Akademski Rječnik (V, 884) ima zabeleženo: Lakat, Lakta, m. ime selu v Hercegovini. V Hebskem okraju na Češkem je mesto Ellbogen (češki Loket) na strmi skali ob reki Vogri (Eger). V Rhoenskem pogorju na Bavarskem v pokrajini Unterfranken je bazaltov vrh Ellenbogen, na čigar vzhodni strmini izvira reka Fulda. Primerimo še Komolce (Komutzen) pri Smuki (Langenton) na Kočevskem. Tudi bohinjski Ukāt (Laket) ima menda precej strmo steno. —

B. Prostoslav:

Življenje.

Ozka steza ob prepadu.
Težko breme, težke misli ima sivec.

„Ena stopnja . . .
Prost bi sivček vseh težav bil —
Pa morala?
Kaj gospod brez mene?
Tovor sam naj nosi, pičo drug naj vživa?“ . .

Skrbno sivec stopnjo meri.

Felicijan :

Nevihta.

Vsa družina je spala v eni sobi, po dva in dva, na posteljah in na tleh. Ob desetih so zaspali po vrsti: najprej najmlajši, komaj sedemletni Ciril, ki se ni nobene reči na svetu bolj bal kakor spanja; nato drug za drugim vsi bratje in sestre od Tončke do Metoda, zadnji sedemnajstletni Tone, ki se je učil ključavničarstva in nestrpno čakal, da postane pomočnik.

Oči so zaprli in zaspali trudni ljudje. V trenutku se je spremenila misel v sanje. Tenčica neresničnosti jim je padla čez zavest, na obrazih so zastali smehljaji in črte bridkosti.

Ura je bila polnoč. V neprostorni sobi je stražila poltema, dvoje stisnjenih oken je zevalo na cesto. Žarek luči, ki je padal s ceste skozi odprto okno, se je razlezel po stenah in obrazih. Telo se je tiščalo telesa, glava glave in med njimi se je kakor olje prelivala sapa mladih in izmučenih prsi.

Vročina čez dan razgrete ceste je izhlapevala iz tlaka, puhtela je iz zidovja in oblila trudne ude z znojno soparo, da so postali vročično mrzli in vlažni.

Slike sanj so v drznih poskokih begale čez obraze; naenkrat so se pokazale, naenkrat so izginile. Čez očetovo lice je jezdil mračni, drzni jezdec — skrb; poteze upadlega obraza so se bolešno krčile; kri je izginila, da mu je koža bledela. Jamice Cirilovega obraza so se za hip smehljale, kajti mlada in krasna žena se ga je dotaknila s svojo snežno roko, v rokah pa mu je ostal beli trnjev cvet z bodicami. Tone je bil nezadovoljen in je iskal prostost, v prozornem Tončkinem obrazu je dihala vdano hrepenenje po nemogočem.

Včasih je prešinil jek tišino: glas bolečine, smeha ali začudenja se je s težavo izvil iz stisnjenega grla in se čudno spremenjen razprostrl v noči. Po mišicah napol razgaljenega telesa je zagomazelo, kakor bi hotela sila s silo oživeti.

Vročna sapa se je zagnala v šipe, da so zazvenele in daljni grom je narahlo pretresel ozračje.

Nihče ni čul, kako so zašklepetale šipe, kako trdo je butilo okno ob zid, nihče, ni začutil vzdihla nasičenega neba. Monotono kakor prej je polzelo dihanje iz grl, prsi so se vzdigale in padale,

pod zaprtimi trepalnicami so živele sanje novo in drugo življenje, prostejše in lažje.

Sapa je zapihala močnejše. Še vedno je bila vroča in zaduhla, ali že je velo v njej nekaj osvežujočega, rezkega; tudi zagrmelo je močnejše. V daljavi za mestom nekje se je vzdignilo in vleklo se je s težavo, kakor bi umiralo. Na cesti se je vzdignil oblak prahu; ves roj se je vsul v sobo in se sesedel na znojnih telesih, da je hotela koža okameneti.

Očetove oči so se v sanjah napol odprle in razširile so se mu ustnice, da so se pokazali trdno stisnjeni zobje. Železni stroj se je premikal z divjo silo mimo njega. Iz črnega žrela so puhali črni sajasti ogorki, v vrtečih se kolobarjih so se sipali žareči vrtinci. Vročina razgretenga železa je puhtela vanj in duh po olju se je širil. V rokah je držal težko kladivo. Kamorkoli se je ozrlo oko, povsod dim, v nižino padajoč in dušič . . . in pa skrita misel: tu je pustil oče svojo silo, tu on, tu bo sin; do sem in nikamor čez . . . Zavihtel je železo, da se mu je roka trudno zganila.

Vihar se je bližal trenotek za trenotkom. S severnega konca mesta se je med usipanjem milijonov kapelj jasno in izrazito čul zategnjeni pisk strojne piščali, v vetru se je čulo topotanje posameznih koles.

Blisk je napolnil sobo z vijoletno lučjo. Hipno je vse zaživelo v njej; zazdelo se je, da vstajajo pošasti v njej, tako so se križale sence. Za hip so se pokazali v luči obrazi polni življenja, a takoj so vsi umrli v temi . . .

Ciril je hotel s silo obdržati igračo gosposkih otrok. Kdo ve, kako je prišla v njegove mlade, šibke roke? Toda imel jo je, njegova je bila, čeprav so mu jo hoteli iztrgati iz rok, pahniti ga, udariti po njem. Krčevito je stiskal pesti in bridko je ječal, ko se je v sanjah premetaval po postelji, da bi rešil ono, za kar je vedel, da je po naravnem pravu njegovo. Ali prehude so bile oči blede, črno oblečene gospe, ki so mu grabile pravico iz rok, in palica visokega gospoda se je tako tesno oprijemala njegovih udov, da je bolelo in žgalo. Izpustiti je moral in gledati, kako so ga pogazili. Pustiti je moral, da so ga okradli, da so ga izdali in povedali, da ni njihov in ne spada med kratkohladne počesance, ampak da je iz drugega sveta, zavrženega in brez pravice . . .

Blisk je obsvetlil onemogli upor nežnega obraza, nemirno dihanje, težo udov.

Nad telesi je čepel v mraku dolgokraki pajek in dolga suha noga se je upirala ob materin obraz. Obokan in temnopisano poslikan trebuh, ki je počival na dolgih, dvakrat ukrivljenih nožnih stebelcih, se je skoro sesedal, se drgnil ob tla in mračno izginjal sredi sobe . . . Bledi modrasi so se ovijali obrazov, blede noge, ki je ni zakrivala odeja, golazen v vseh barvah se je križem plazila. V trenutku je pričaral nebeški žarek vsa čarodejstva in v trenutku se je pogreznilo vse v temo, prav kakor v pravljičah o zakletem gradu.

V blisku se je solnčila na blazinici Tončkina roka, s stisnjenimi prsti, stisnjenih in temno nahuknjenih nohtov, morda nekoliko tresoča se, a še silno mlada in nežno topla . . .

Med vetrom in dežjem so se začuli koraki osamljenega človeka, ki je besen od strasti hitel v viharno noč. Z vetrom pomešani odmev koraka je hotel povedati silni noči vsakdanjo in malo veselo povest. Toda noč je v svoji razvijajoči se sili zadušila že kal, da se je le odlomek zaletel ob ogel in brez sledu končal; nihče ga ni slišal.

Prasknilo je na nebu in zagrmelo, kakor bi se stena stare hiše podirala — presunljiv krik, vse tiho in nato počasno padanje posameznih kamenov. In še predno se je umirilo, že se je iznova streslo nebo ter se užgalo od strele, kaplja za kapljo je butila ob šipo, vse težke kakor kamni.

Ura v zvoniku in ura na steni sta bili obenem . . .

Mati se je zbudila in je šla zapirat okna. Blisk je obsvetlil belo ženo z razpuščenimi lasmi, v belo haljo zavitega okostnjaka; kajti sedmim je že dala svojo kri in je nanjo čakala le še smrt . . . Njene ustnice so se premikale, šepetanje, podobno šuštenju mladih lističev, je dihala iz njih.

Neurje se je približevalo z vsakim gromom in bliskom. Vsako minuto se je bolj nagosto užigalo nebo. Strele so švigale udar na udar, le še semintja je bil grom podoben oddaljenemu peketanju konjskih kopit.

Čirila je zbudila bolj silna luč kakor grmenje. Izgnan iz sanj se v prvem hipu ni zavedel, ali spi ali bdi. Vsakokrat, kadar je ognjena kača oblizala stene, so se mu preplašeno zaprle oči. Pod zaprtimi trepalnicami se je povrnil prejšnji blišč v bengalični luči; rdeče zvezde so plesale z zelenimi, rumene so se pršile v kolobarjih na vse strani. Prevezel ga je živalski strah in nekako nevedoma in počasi je nastala misel, da treska. Strah je prišel v ude in grlo, zadušil je glas že v spočetku.

Zunaj se je penil ples narave v vseh resničnih in namišljenih strasteh. Njegove orgije so presegle človeške iznajdbe. Naravne sile so igrale simfonijo, ki jo more le od daleč slutiti človeški razum, ki pa vendar že uspešno pripravlja sidra, da se zasidra v orkanu.

Tedaj so se prebudili drug za drugim, bratje in sestre, v svoji onemoglosti, v najrazličnejših čustvih, z najrazličnejšimi mislimi.

V materinih rokah je zarožljaj rožni venec, jagoda je padala za jagodo. Najstarejši, Tone, se je preobračal na postelji, tiščal si oči in skušal vnovič zaspati. Sestra Minka si je potegnila odejo čez glavo, njeno mlado in gorko telo se je treslo. Oče se je vzdignil in hrupno zakašljaj, prižgal je žveplenko in pogledal na žepno uro. Težak vzdihljaj se mu je izvil iz prsi, roki si je dal pod glavo in strmel v strop, kamor je pisala luč svoje pismo. Zazdehalo se mu je, branje je bilo dolgočasno, ker je mogel razbrati le njemu najbližje: vsakdanjost in neizogibnost dela. Cirila je tiščalo v prsih, ko so mu prišle na misel povesti, ki mu jih je pravil oče zvečer, predno je zaspal. O strašnih vojskah, požarih, potresih, hudih boleznih mu je pravil, o pravici in krivici. Nocoj se mu je zdelo, da posluša maščujoči glas trombe, ki poravnava vse na zemlji storjeno zlo. Spomnil se je, da leži v sosedni hiši ravno za steno mrlič in misel, ki ji ni odgovoril, ga je vprašala, kako človek umre? Bilo mu je tesno, da bi na glas zajokal. —

Na nebu se je meril blisk z gromom, strašno neurje je divjalo, ploha je hotela pobiti šipe. Kakor tuljenje gladnih volkov je odmevalo v viharju.

„Za duše v vicah . . .“ je dejala mati, ki je začela glasno moliti. Ciril je ponavljal za njo spočetka v mislih, potem glasno. Njegove misli so se utopile v ponavljanju besedi. Da mora biti Kristus nad vse dober, mu je šinilo nenadoma v glavo. Počasi je začel izpuščati; le začetno besedo je še glasno poprijel. Med molitvijo je zaspal . . .

Čez eno uro so spali vsi, zadnja je zaspala mati.

Sestri.

4.

Dnevi so drseli v pozabnost, življenje se je enakomerno prelivalo nad tiho vasjo.

Martin je bolj in bolj zamišljen taval okrog, v svojih skrbeh je pozabil na dom. Kljub nadzorovanju ni mogel dognati, ali se Tit in Rezika ljubita ali ne. Pač pa mu je Rezika kot v dokaz svoje zvestobe neko jutro s pretnjami zagrozila:

„Zakaj pa laziš tako pogosto krog očetove bajte?“

„Kaj ne smem?“

„Morda ti je Tinka zmešala glavo.“

„Kako si vendar čudna. Zmisliš si stvari, ko se jaz niti v sanjah nisem spomnil nanje.“

„O, jaz pa vem še kaj več. Tinka te ima rada, Martin, to vem gotovo, ker mi je sama povedala.“

„Kdaj vendar?“

„Tisto nedeljo, ko je bila zadnjikrat tu.“

„Ne verujem.“

„Kakor hočeš, a pazi, da kaj več ne izvem. Zakaj je pa ni več k nam, ko je prej prišla vsak teden? Zakaj pa je potem jokala pred menoj, če je kar tako?“

Martin ni odgovoril. Na Tinko ni pomislil, ker ga je preveč prevzela misel, zakaj mu je Rezika to povedala. Morda je ljubosumna, torej ga ima vendarle še rada. Že se je pomalem vračal mir v njegovo dušo, ko je slučajno opazil skrivne poglede med Titom in Reziko. Vzkipelo je v njem in vse, kar je že legalo v pozabnost, se je iznova prevalilo na površje.

Med tem se je Titova in Rezikina ljubezen razbohotila kakor divja roža v meji. Vsi načrti za bodočnost so bili gotovi. —

Martin se je odpravljal v mesto na semenj. Megleno jutro je dremalo nad polji, curki dežja so rosili izpod nizkega neba. Žalostna in pusta ubranost je dihala nad vasjo, prav tako žalostna kakor Martinova duša. Konj je leno prestavljal noge, voz je odskakoval na kamnitem kolovozu.

Ves dan je deževalo; nebo se je nižalo bolj in bolj, jesenska burja je sikala izza oglov. Martin je ostal tih in nezadovoljen sam s seboj in z vsemi ljudmi, zgodaj se je odpravil proti domu. Na

veliki cesti je pustil konju svojo pot, se sključil pod širokim dežnikom in se zastrmel v žalostno krajino.

V spominu so se mu vzbudila leta mladosti, sam ni vedel zakaj. Ni jih klical, ni potožil za njimi, a kakor bi se pretrgalo zagrinjalo, je zažarela pred njim v luči preteklosti domača vas. Vsi znanci so se drug za drugim dvigali iz lesketajočih se megel in zopet izginjali bogve kam. Materin obraz mu je razžalostil srce.

Tisti dan, ko je tekal po zelenem travniku in nabiral rože, ni hotel nikdar izžareti v spominu. Njegov plamen je sijal skozi vso mladost in jo razžgal v bolesi. Prišla je mati, bleda in bolna in sedla k njemu. Solze so ji polnile oči, ko ga je dvignila v naročje, velike, svetle solze, da se je mali Martinek razjokal. In potem mu je pripovedovala o nekem možu, njegovem očetu.

„Čuj, Martinek! Pravijo, da nimaš očeta, pa to ni resnica. Imel si ga, dobrega, a ubogega. Hotel je zaslužiti denar, s trpljenjem zaslužiti, da bi vsi priznali, da imaš očeta. A glej, ubilo ga je drevo v gozdu . . . zdaj je mrtev!“

Mati je stisnila dete na prsi in ihtela. Cvetje v rebri cvetočih črešenj se je usipalo, solnce je sijalo čisto in veselo, v ozračju pa je omedleval tenak glas plakajočega zvona . . .

Martin se je zdrznil in potegnil za vajeti. Konj je dvignil glavo in jo zopet počasi sklonil.

Vse do polj se je znižalo nebo, megle so se vsesavale v prst. Cesta je bila prazna, dolgočasna; široke, rjave luže so se cmokotaje prelivale pod kolesi.

Materin obraz! Še se je spominjal tistih oči in tistih lic. O Bog, tisti usmev, tisti pogled in ves tisti sijaj obraza ga je spominjal na Reziko. Zdelo se mu je, da sta si podobni in obšla ga je prej nepoznana svetost. Ljubezen do teh dveh, njemu najdražjih bitij se je združila v mogočen plamen do ene same, do matere in Rezike v eni podobi.

Ropotanje koles ga je vrglo iz razmišljanja. Pogledal je in spoznal sosedovega konja. Ustavil je voz.

„Kam pa ti, Andrej?“

„V mesto. Ti se že vračaš? . . . Greš dom urejat?“

„Zakaj?“

„Zase, samotarja.“

In sosed se je prešerno nasmejal in pognal.

Martina so zapekle te besede, neprijetna slutnja mu je udarila v srce. Prijel je bič in krepko švignil po konju.

„Kaj je hotel s tem reči?“

Neprenehoma je priganjal ubogo živinče, vihtel je bič in mrmral nerazumljive kletvice. V polnem diru je zavozil na domače dvorišče. Nihče mu ni prišel naproti, pogrelo ga je.

„Tit!“

Nič odgovora.

„Rezika!“ je že napol zarjul v strašnem dvomu; a dom je ostal tih, kakor zapuščen, le par kokoši je kokodakalo pod streho. Skočil je z voza, odprl vrata in planil v hišo.

„Rezika!“

Divje je odmevalo pod kuhinjskim stropom, a oglasil se ni nihče.

„Morda je pa šla k sosedu.“

Nekoliko pomirjen je šel na dvorišče. Tedaj je boječe prilezla dekla iz hleva.

„Kje je Rezika?“

„Ne vem.“

„Baba, govori! Kje sta Tit in Rezika?“

„Odpeljala sta se.“

„Kam?“

„Rezika je naročila, da je ni treba čakati. Rekla je, da se ne misli več vrniti. Kar je bilo njenega, je že vzela s seboj.“

Martin se je opotekel, pa se hitro prijel za voz. Nato je globoko sklonil glavo in s težkimi koraki odšel v hišo. Kakor skala mu je ležalo na prsih, v grlu ga je davilo. Pri peči se je sesedel na stol, iz prsi se mu je izvil sirov smeh.

„Rezika, Rezika! Dom samotarja . . .“

Zagrebel je prste v lase in obsedel kot kip.

5.

Dolgo časa se Martin ni prikazal pred ljudi. Posedal je doma, hodil iz izbe v kuhinjo, iz kuhinje v izbo in sanjaril o preteklih dneh. Prvi dan je skušal pregovoriti samega sebe, da je moralo tako priti. Hotel se je prepričati, da sta se Tit in Rezika že dolgo ljubila in da je on vedel zato, pa ni hotel prepričati. Torej so bile posledice popolnoma njegova krivda. Nevede je hotel pred samim seboj oprati Reziko vsakega greha in zvaliti vse nase. Toda ljubezen sama se je temu počasi uprla. Zahtevala je svojih pravic, saj je bila vendar tako čista, da je bilo to dejanje kakor zločin. Rodil se je sklep, ne več misliti na Reziko. Tako mu je bilo omogočeno,

da je ni obsojal, česar se je najbolj bal in ogibal. Zahotelo se mu je samote in v tem je bilo že tudi spoznanje, da vse to veliko posestvo nima zanj več zmisla. Če obdrži samo tisto malo bajto v rebri z dvema njivama, ima zase popolnoma dovolj.

Mračen zimski dan je sanjal nad zasneženo dolino, ko je Martin prišel k Brtaju. Skoro plašno je prestopil prag hiše Rezikinoga očeta; nebrot spominov mu je zagrenilo dušo. Sedel je k peči in se naslomil na mizo. Čez nekaj časa je prišel oče Brtaj. Nemo in brez besed sta si stisnila roke, drug pred drugim sta bila v zadregi.

„Torej ti je ušla,“ je zamrmral Brtaj.

Martin je prikimal.

„O, ti . . .!“

„Kaj bi jo klel! Pusti, saj mladost je vedno taka. Zahoče se ji novih izkušenj in če jih ne dobi, jih poišče sama.“

„Seveda, seveda, ampak to vendar ne gre. Kaj pa si naj mislijo ljudje o meni, da je dekle tako pokvarjeno.“

„Ljudje se vedno veselijo nad sosedovo nesrečo, jezika jim ne moreš zavezati.“

„Pravijo, da ti je konja odpeljala.“

„In voz. Peš vendar nista mogla iti.“

„Vložiš tožbo?“

Martin ga je začudeno pogledal.

„Zakaj vendar? Da bi jo s silo hotel prikleniti k sebi, se mi zdi otročje, da bi jo tožil zaradi konja, se mi zdi nelepo. Dosti denarja že zdaj nimata, kako bi še kazen plačevala.“

„Ej, Martin, ti si predober. Kaj pa boš pravzaprav storil?“

„Vse sem že natančno premislil. Glej, moje posestvo obsega skoro pol doline. Čemu mi bo zdaj, ko se nimam za koga truditi. In tudi tista gosposka hiša mi nič ne koristi. Zato pa prodam vse skupaj, kakor hitro najdem kupca.“

„Pa je vendar škoda toliko zemlje.“

„Meni se ne zdi. Obdeloval je ne bom, kaj hoče kar tako tam ležati?“

„Na ta način imaš seveda prav.“

„Zato sem pa prišel k tebi, če morda kaj veš, kdo bi kupil. Za ceno se ne bom pulil, saj veš.“

„Hm, čakaj no, seveda jih bo nekaj; le brez skrbi bodi, že uredim, da ne boš imel preveč nepotrebnih potov.“

„Kje imaš pa Tinko?“

„V kuhinji je. Takoj jo pokličem.“

Brtaj je odprl vrata in poklical Tinko.

Ko je ugledala Martina, ji je temna rdečica zalila lica. Podala mu je roko in sedla.

„Ali ti je hudo, Martin?“

Martin se je prisiljeno nasmehnil, ustna mu je skrivilo dvoje boleznih potez.

Tinka je skrila plamteči obrazek v dlani in mižala. Brtaj se je nasmehnil.

„Mogoče pa res. Vidiš, Martin, tako je življenje: ugibati moraš in če ugañeš pravo, je dobro.“

„Eh, kdo bi si mislil, da pojde kar tako. Ko niti najmanj nisem slutil, se je zgodilo. Da bi mi vsaj kaj povedala ali sporočila, pa nič, razen to, da se več ne vrne.“

Tinka ga je pogledala z velikim rosnim pogledom.

„Kako boš pa zdaj.“

„Sem že povedal očetu. Vse uredim tako, da kolikor mogoče pozabim na preteklost.“

„Kdo ti bo pa gospodinjl?“

„Ne bo treba, Tinka. Kvečemu bi te prosil, da prideš vsak mesec enkrat k meni in mi počediš hišo.“

„Seveda pride,“ je pritrdil Brtaj.

„Drugacije si pa pomorem že sam.“

Tinka je prikimala, se zastrmela v mizo in molčala, kakor da se pogovarja s tujcem.

Martin jo je ves čas opazoval in nehote je pomislil na Rezikine besede. Kaj ko bi bila resnica, da ga Tinka ljubi? —

Pod noč se je odpravil. Postal je še malo v veži, kakor bi mu bilo težko, da gre.

„Torej, Tinka, vsak mesec pa pridi, prosim . . .“

„Ako hočeš, pridem še večkrat. Časa imam dovolj in lahko ti še na polju pomagam.“

Podal je očetu in hčeri roko in šel. Topa resignacija se mu je razpredla v duši, sam ni vedel, kam romajo misli. Pustil jim je prosto pot, žalost ga je zazibala v zimsko ubranost, zaželel si je pokoja.

Tako je živel in pridno popraševal po kupcih. Končno je Brtaj iztaknil v mestu bogatega trgovca. Tekom enega tedna je bila pogodba gotova in Martin jo je z lahkim srcem podpisal. Ne ena žalostna misel se ni rodila v spominu na leta težkega, trdega dela, ko mu je bila vsaka pest prsti sveta. Zdaj se skoro ni domislil, da

jo je s trdom in trpljenjem prislužil, da leži v njej zakopan zaklad njegovih mladih let. Ko so pomladni vetrovi dahnil od juga, se je preselil v bajto v rebri. Vaščani so stikali glave in se norčevali.

„Kaj ga je premotilo, da je prodal tako posestvo.“

„Žena mu je ušla.“

„Saj prej ni bil tak babjek. Zaradi ene ženske se to vendar ne spodobi.“

Mrtva tišina je težila ves dan, od nikoder ni bilo čuti glasu. In Martinu se je zazdelo tako pusto in prazno, kakor bi izumrli vsi ljudje. Pihnil je luč, vzel klobuk in odšel pred hišo.

Zvezde so sijale veselo in prijazno, mesec se je vozil med oblaki, mrzla sapa je zavijala krog oglov. V dolini je spala vas pod pajčolanom nežnih meglic. Pod hišo in vsenaokrog je dremal gozd, pol osvobojen snežene odeje.

Martin je počasi snel klobuk z glave in sedel na tnilo. Mehka ubranost se mu je prelivala v dušo in prvič je jasno, brez predsodkov pomislil na Reziko.

Res je, da ni storila prav, saj vem, toda vendar. Mlada je, veliko premlada, da bi bila zrela za življenje. Ugledala je Tita in ga vzljubila. Mogoče bi vsaka druga storila tako, saj je bilo toliko zdravja in mladosti v tem fantu, da mu je sijalo čelo in oči v neznanem čaru. Nalašč me ni pustila, saj sem jo vendar ljubil in ona je vedela za ta divji plamen v mojem srcu. A svoji ljubezni ni mogla več ukazovati, zato je raje pobegnila, kakor da bi me na mojem domu razžalila. Bog ji daj srečo, kjerkoli hodi in kar dela. Zakaj bi jo sovražil zaradi tega greha, saj mi je žena po zakonu.

Začutil je v duši sladkost odpuščanja. Prej nepoznan mir ga je objel in ves preroben je strmel v mrzlo pomladno noč.

Tedaj je zašumelo v grmovju ob kolovozu in v luninem svitu se je pojavila visoka moška postava.

Martin je vstal.

„Hej, kdo si pa ti?“

Mož je počasi prišel h koči. Bil je slok in suh, obrabljena gosposka obleka mu je ogrinjala telo. Zmečkan klobuk je nosil v roki. Ko je stal tik Martina, je nenadoma odstopil.

„Pa za Boga, to si vendar ti, Martin! Stara znanca sva, kaj me ne poznaš?“

„Kako vendar! Obrni se proti mesecu!“

Martin je pazno motril ta blede, izsušeni obraz. Visoko čelo je obkrožalo valovje črnih las in lepa črna brada mu je lila po prsih.

Oči so bile velike, odkrite, krog ust se je črtalo dvoje resnih potez.

Martin je zmajal z glavo.

„Ne poznam te.“

„Ali se še spominjaš očeta Mraka?“

„Kaj bi ne! Njegov sin Daniel je študiral v mestu, pozneje pa niso več vedeli, kje je. Bila sva si dobra prijatelja.“

„E vruga, pa še zdaj ne veš, kdo sem?“

„Ti si Daniel? To ni mogoče.“

„Pa je res!“

Martin mu je veselo stisnil roko in ga povabil v hišo. Ko sta sedela pri mizi in se do dobra nagledala, sta se oba naenkrat domislila istega vprašanja.

„Kako pa to, Martin, da si tukaj. Pravili so, da si najbogačši v vsej vasi, pa te dobim v mali bajti. Kje imaš pa ženo?“

Martin mu je pogledal pozorno v oči, potem pa je počasi pričel s svojo povestjo.

„Smolo si imel, to je vse,“ je dejal Daniel, ko je Martin končal.

„Veš, življenje je vedno tako, kadar si postelješ, da bi se spočil, pa te zgrabi neka roka in ti razdere ležišče. Pa si postelji še enkrat!“

„Prav imaš, Daniel. A kaj pa ti delaš. Saj si vendar v mestu dovršil študije, zdaj pa pohajaš okrog, oprosti, kakor napol berač.“

„Saj ti pravim. Razdrlo mi je posteljo in zdaj moram drugič pričeti z delom. Vrag naj vzame vse skupaj! Upaš in hrepeniš, naenkrat pa spoznaš, da gre le za prazen nič.“

„Kaj se naseliš v očetovi bajti?“

„Seveda. Dolgo itak ne ostanem, a za ta čas bo že dobra. Rad bi preživel zopet eno pomlad v domači vasi.“

„Kam pa potem?“

„Tega še ne vem, se bo že kako uredilo. Prihodnost ni vredna človeške skrbi.“

„Pa vendar malo preostro sodiš. Če te je potrlo enkrat, poskusi drugič, pa morda pojde.“

Daniel ga je strogo pogledal in namršil obrvi.

„Rečem ti, ne pojde, drugače bi ne bilo življenja. Treba je skrbi in trpljenja, a jaz nočem tega, zato raje več ne poskušam.“

Martin je majal z glavo, prevzel ga je odpor in bilo mu je žal, da ga je pozval k sebi. —

Vsepovsod je cvetela pomlad; odmevi velikonočnih zvonov so že dihali skozi ozračje. Martinu so hitro potekali dnevi, v delu je

zadušil spomine. Vsakdanja potreba ga je prisilila, da se je oprijel gospodarstva in iznova pričel zidati dom bodočnosti. Včasih ga je posetila Tinka, a sam ni vedel, zakaj se je bal njenih oči. Poslovil se je kolikor mogoče hitro od nje, ali je pa trdovratno molčal, če sta sedela pri mizi. Tudi Daniela ni rad videl pri sebi. Zdelo se mu je, kakor da ta človek počasi razdira tisti mir, ki si ga je v težkih urah pridobil. Zakaj mu je vedno govoril o nezmiselnosti življenja in ga je vendar živel kakor vsi drugi. Njegova zdrava narava se je uprla smelim obsodbam tega človeka, ki še ni nikoli posegel med kolesa usode, da bi jih ustavil. Pustil je, da so šla preko njega, potem jih je pa klet in tožil o puščobi in praznoti sveta . . .

Razorana polja so trepetala v valovih solnčnih žarkov, zemlja je kipela v pomladanski strasti. Martin se je vrnil s polja, ko je zagledal na pragu pismo. Položil je orodje v klet, pobral pismo in ga odprl. Sprva mu je bilo, kakor da se je čudež odgrnil pred njegovimi očmi. Divja radost je zavalovala v duši, da je par hipov s povešenimi rokami stal in strmel nekam nad gozdove. Najbolj skrita in skrbno negovana nada se je nenadoma uresničila. Rezika mu je pisala iz obmorskega mesta obupno pismo, naj jo vzame nazaj in naj pozabi na vse, kar je bilo. Biti mu hoče zvesta in dobra žena, ker so jo bridke izkušnje izučile, kaj se pravi živeti.

Martin je zganil pismo in šel v hišo. Najraje bi vriskal veselja, pa ga je bilo sram, da bi ga kdo ne slišal. Torej se vrne! O zdaj zaživita drugačno življenje, zdaj, ko ne bo med njima mladostne vihravosti.

Na pragu se je pojavil Daniel.

„Kje pa tičiš vendar? Ali cele dni prečepiš v izbi?“

Martin mu je mesto odgovora pokazal Rezikino pismo. Daniel ga je prebral in se nasmehnil.

„Ta si je pa hitro premislila.“

„Kaj če to! Mladost je mladost!“

„Ali jo sploh sprejmeš?“

Martin je široko razprl odkritosrčne oči. V pijanosti največje sreče ga naenkrat doseže tako vprašanje! Če jo sprejme? Zakaj pa potem to veselje, ta radost, ako ni mislil na Reziko, ki se skesana povrne v njegov dom. Niti za hip ni dvomil, ali bi jo vzela k sebi ali ne, ali bi se maščeval ali ne. Saj je bilo že toliko grenkih ur samote, da mu je bilo to pismo kakor poslanstvo sreče.

„Zakaj bi ji branil domov? Izpametovala se je in vsa druga bo kakor prej.“

Danielove oči so se prešerno smejale.

„Ej Martin, Martin, ti si kakor otrok. Ali je niti ne poprašaj, kje ima konja in voz?“

„Velike izgube ni bilo s tem.“

„Pa tvoja last je bila.“

„No seveda, pa kaj take malenkosti. Glavno je, da pride.“ —

In Rezika je prišla! Tik pred Veliko nočjo pod večer, da bi je nihče ne videl. Lica so ji nekoliko upadla, tudi bledejša je postala; a oči so bile še temnejše, še globlje kakor prej. Martin ji je molče podal roko, zadrega mu je zajezila govor. Par dni sta se molče ogibala vsem vprašanjem, potem sta se pa navadila drug drugega in ni je več motila preteklost. Ležala je bogve kje v duši globoko pokopana, da se je ni ne misel ne slutnja dotaknila v samotnih večerih.

6.

Proti večeru je bilo. Nedeljski mir je spal nad vasjo, tih in globok kakor morje. Rezika in Tinka sta sedeli v travi pred hišo. Pogovor se jima je zatikal kakor težko naložen voz, v njunih očeh ni bilo odkrite besede.

„Povej vendar, Tinka, zakaj je Martin prodal njive in hišo?“

„To vendar lahko uganeš. Zdelo se mu je, da je zanj vse brez pomena, da nima za koga delati.“

Rezika je zamišljeno gledala v dolino.

„Ali je bil zelo žalosten?“

„Po pravici ti povem, Rezika, prav nisi storila. Saj vendar veš, kako te ima rad in kljub temu si ga pustila. Vsem se je smilil, tako je bil potr.“

„Vem, da ni bilo prav, a jaz nisem mogla drugače. Sama nisem vedela, ali sem igubila zavest, ali je življenje narobe. Ko sem spoznala Tita, nisem več mislila, kaj delam. Gnalo me je k njemu s tako silo, da sem pozabila na greh in na kazen. In kazen je bila huda. Veliko noči sem prejkala, ko me je završel. Vpričo mene je pripeljal drugo na stanovanje. O moj Bog, težko sem grešila, a še hujše sem bila kaznovana!“

Dvoje solz ji je zdrknilo po bledem licu.

„Kako ves drug je Martin, kako dober! Šele v revščini sem spoznala, kaj je storil zame. Sprejel me je, kakor bi se nič ne zgodilo.“

Tinka je povescila oči.

„Glej, Rezika, že takrat sem ti pravila, da je dober, ti pa nisi hotela verjeti.“

„Ah takrat! Saj sploh ne vem, kaj sem delala tiste dni. Le toliko se spominjam, da sem hrepenela samo proč odtod, daleč proč.“

Pomolčali sta. V dolini se je oglasil zvon, njegova koprneča pesem se je razmahnila v ozračju. Tedaj sta prišla po stezi Daniel in Martin.

„Kdo je ta človek?“ je vprašala Rezika.

„Ali ga še nisi videla? Star Martinov prijatelj. Pravijo, da je v mestu študiral in da ni dosti prida.“

„Pa vedno lazi krog naše hiše.“

„Kdo ve, kakšne namene ima.“

Tinka je vstala.

„Tako, Rezika, zdaj pa moram domov. Oče so dejali, da naj se nikar predolgo ne zamudim, ker je jutri semenj in je še precej treba pripraviti.“

„Ali prideš v nedeljo?“

„Pridem! Lahko noč!“

Tinka je hitro zavila krog ogla, pozdravila Martina in izginila za ovinkom. Rezika je vstala in počakala gosta.

„Vidiš, to je moja žena,“ je dejal Martin smehljaje.

„Mislim, da ni treba med domačimi nobenih ceremonij. Jaz sem Daniel, ti si Rezika.“

„Kaj pa z večerjo?“

„Tako, Martin!“

Odhitela je v hišo, Martin in Daniel sta odšla počasi za njo. V prostorni izbi sta sedla k mizi.

„Take žene ti je bilo lahko žal, Martin.“

Martinu so bile zoprne te besede, zato ni odgovoril. Daniel se je nasmehnil in pomel roke.

Rezika je prinesla večerjo in pogrnila mizo. Martin se je pokržižal, si odrezal kruh in ga dal Danielu. Skoro ves čas so molčali, nikomur se ni ljubilo govoriti. Bil je eden tistih sladkotesnih večerov, ko se duša razpre kakor roža v jutru. Vsa najgloblja čustva se prevale na površje, človek sanja o preteklosti in obenem začuti žalost nad prošlo mladostjo.

Po večerji so sedli pred hišo. Martin si je nažgal pipo, Daniel si je zvil cigareto. Vijoličasti mrak je preplavaljalo dolino. Daniel je oprl glavo ob dlani in se zagledal v večernico.

„Glej, Martin, takih večerov sem si želel v tujini. Sanjal sem, da sedim pred hišo na hribu in vseokrog je mir. Tolikokrat je oživila v spominu domača vas in z njo vsa polja in hribi in gozdovi. Obrazi starih znancev so stali pred menoj in me pozdravljali in meni je bilo, kakor da me vabijo v svojo sredo. V takih trenutkih se je duša oplaknila v lepoti hrepenenja, umazanost in blato velikega mesta se je odluščilo od srca. Kaj so vse tiste visoke, mogočne stavbe, kaj tisti ropot in vrvež! In kaj tiste neizmerne mase ljudi, ki se vale po ulicah. Takrat sem si mislil, kaj vse to, ko ni nikjer miru, nikjer postanka, da bi se oddahnila izmučena misel in se ozrla nazaj po prehojeni poti? Ah, tam v vasi je vse drugače. Tako sem mislil in se nisem varal. Toda zdaj me že zopet žene nazaj, sam ne vem, kaj storim.“

„Kaj ne misliš ostati pri nas?“

„Čutim, da ne bom več dolgo tu.“

Rezika ga je pogledala. Besede tega človeka so ji prodrle v dušo, zdelo se ji je, da posluša pridigo. Tako lepo ji je donelo na uho, da je nehote prisluhnila pozorneje. Koliko sveta je že videl ta čuden človek in koliko je že prestal! Bogve, kakšne težke izkušnje so ga dosegle v tujini ...

„A zakaj ne ostaneš pri nas. Ne manjka ti ničesar, morda se počasi privadiš.“

Daniel se je nasmehnil in zamišljeno otrnil pepel.

„Privadam! To je smešna beseda. Veš, Rezika, komur ni bilo dano, da se zadovolji s svojo lastno sobo in polno skledo, temu se vsesa v dušo hrepenenje po svetu. Imel sem službo, pa sem vendar šel. Tuja mesta so me vabila k sebi, neznano življenje me je klicalo iz daljine. In kdor jih je enkrat videl, jih ne pozabi. Komaj sem se malo oddahnil, me že vabi na pot spomladanska cesta. Hodil bi naprej in naprej, dokler bi se ne zgrudil. Vedno bolj se mi hoče velikomestnega trušča in nepokoja. Tam se pomešaš med ljudi in nese te kakor reka naprej. Nihče te ne pozna, ne po besedi ne po obrazu, med nje stopiš in vsem si tujec in brat obenem. Pravico imaš biti kralj ali berač.“

„Kam pa pravzaprav hočeš?“

„Svet je velik, Martin. Najbrže pojdem čez morje. Čim dalje grem, tem bolje mi je.“

Na vasi so popevali fantje, veseli vriski so odmevali od gričev. V zvoniku se je zganilo in enajst temnih, resnih udarcev je zasekalo v noč kakor enajst bronastih klinov.

Daniel je vstal.

„Pa lahko noč! Enajst je urà, moram domov.“

„Lahko noč!“

Odšel je počasi, nekoliko sklonjen. Rezika je zamišljeno strmela za njim, dokler ni zavil v gozd.

„Čuden človek!“

„Meni ne ugaja posebno,“ je odvrnil Martin. „Vedno ga nekam žene in nikjer ni miren. Taki ljudje niso nikoli dosti prida. Zraven pa še tako neumno čenča, da ga komaj polovico razumem.“

„Pozna se mu, da je veliko študiral.“

„Če mu domača zemlja ne prija, Bog z njim. Še vsak se je vrnil v tisto prst, na kateri je bil rojen. Če jo pa hoče takle čudak zatajiti, nimam nobene vere vanj; v tistih mestih se je izgubil popolnoma, niti domače vasi ni vreden!“

Rezika ni odgovorila. Val hrepenenja ji je iznova omamilo dušo . . . Morda je v tisti tujini sreča doma?

(Dalje prihodnjič.)

Književna poročila

A. Conan Doyle, Zgodbe Napoleonskega huzarja. Prevel V. Mihajlovič. V komisijski založbi pri L. Schwentnerju v Ljubljani. 1913. 8°. 510 str. Cena broš. 3 K, s pošto 3 K 30 v.

Menda ni zgolj koncesija prevesni množini čitajočega občinstva, ampak precej tudi osebno nagnjenje naših najboljših prelagateljev, da izbirajo, v pomanjkanju lastnega ustvarjanja, skoraj brez izjeme znatno substancijirane, objektivne proizvode svetovnega knjištva, dočim prihajajo za enkrat — konformno Brunetiereovemu prerokovanju glede bodoče slovstvene predominance — manj v poštevek dela, ki pričajo o pretežnem psihologiziranju, duševnem narcisizmu. V tem opazovanju nas podkrepi tudi najnovejša poslovenitev iz Conan Doylea, čigar ime niti pri nas marsikomu ne bo puhel zvok. Kdor pa še razpolaga v svoji možganski galeriji s praznim in pripravnim kotičkom za to fizijonomijo, naj blagovoli seči po pričujočem nizu 17-terih zanimivo zapletenih zgodb, podtaknjenih iznajdljivemu Gaskonjcu, čigar naziv znači v Babilonu ob Seini — širokousteža. Seveda bi bila „jazovska“ oblika pripovesti sčasoma utrudljiva, da niso dogodljaji tako spretno in okretno zamotani ter prepojeni z romantičnim kvasom . . . Ker so posamezni oddelki samostojno zaokroženi in jih junakova oseba le rahlo spaja v enoto — v čemer bo kdo videl morebiti šibkost kompozicije — jih lahko prebirate zlasti priskokoma, da se izognete porazujoči monotoniji hrabrih činov in nadvakdanjih podjetij. V razvedrilo bodo še tako zakrknjenemu realistu, saj vedri in veseli Albijonec najbrže ne zahteva za vaše literarno izveličanje neomejene vere v svoje duhovite kombinacije, ki včasih tekmujejo z očetom Dumasom, z Mayevim Winnetoujem ali s „španskim Mussetom“ Esproncedo ter tako slone ponekod na krhkih in klecavih motivacijah.

Neporušno ozadje tvorijo Napoleonova invazija v Italijo, kjer si je gaskonjski brigadir Štefan Gérard namesto ljubice dal odrezati kos uhlja, pestri boji proti Angležem in Špancem na Pirenejskem polotoku, marši skozi Nemce, „dobrosrčne človečke, ki so se jim prsti oklepali rajši pipe nego meča“, pohodi velike armade na Rusko, kjer je Francija podlegla „ne bajonetu, nego toplomeru“, polom pri Waterlooju, smrt smelega Korza na ostrovu sv. Helene — toda ne maram segati po nepotrebnem v neizčrpno slikovitost vašega štiva, neskopega surogata za vse rafinirano subtiliziranje. In bahavi Gaskonjec se bo poslovil: po vseh deželah ste mi sledili in videli skozi moje kalne oči vsaj nekoliko bleska in sijaja tiste velike dobe; naslikal sem vam medlo senco mož, ki se je takrat tresla zemlja ob njihovih stopinjah . . . Da niso črkostavci na par mestih malo podremuckali, bi bilo treba opremo knjiže pohvaliti. Glede prestave: rutinirani slog in trojica levsticizmov igraje razreši rebus prevajalčevega psevdonima.

A. Debeljak.

Aškerčeva čitanka. Izbrane pesmi Antona Aškerc. Uredil in uvod napisal dr. Ivan Prijatelj. V Pragi 1913. Založila „Svobodna misel“. 80. 182 str. Cena broš. 1 K, na finejšem papirju 1 K 80 v.

Za obletnico Aškerčeve smrti smo dobili antologijo njegovih najboljših pesnitev, katerim je napisal dr. Prijatelj estetično-kritičen komentar. Kaže nam Aškerca ob njegovem nastopu „pod vtiskom narodne potlačenosti in oplašenosti“, ko sta mu bila vzor Gregorčič in Stritar. Pravi biseri Aškerčeve Muze pa so njegove narodne balade. Pesnik je posegel „v globino narodne zakladnice in nam nasul brezštevno iz nje, da so se lesketali na solncu in okrasili prsi narodne duše, večeraj še brežpravne robinjice“ (9). Fina karakteristika balad in romanc se je uredniku izredno posrečila; spretno je očrtan Aškerc kot socialni pesnik, ko je stopil na tla, „za svobodnega pesnika opasna. Uvrstil se je med vsakdanje bojevnikove stranke“. Aškerc je človek misli; njegova oblika je nekultivirana zato, da tem mogočnejše seva iz nje misel. „Polna neskajjenih, iz zaverovanja potekajočih, naivnočistih pesniških lepotij je ta Aškerčeva miselna poezija, nastala na postaji njegovega razvitka, ko se je pesnik počutil prostega vseh duševnih spon. Tej postaji je kmalu sledila druga: skepsa, trenutno, čisto pesniško razočaranje.“ Kot strasten vernik svobode se je Aškerc uvrstil med praktične boritelje za njo in „njegova Muza je stopila drugič v službo“ (str. 24). Ostra je sodba, ki jo izreče dr. Prijatelj o pesniku Aškercu v tej dobi, toda, žal, da je resnična! Kakor je obstojala v prvi dobi njegova poezija „iz samih kvadrov, neotesanih, silnih temeljnih kamenov, iztrganih iz osrčja naše zemlje, legajočih globoko v osnove naše literature“ (21), tako so nazadnje ostale „črepinje: dolgočasno in brez reda nametane skupaj, kričeče bleščeče se z banalnim vsakdanjim svitom cenjenih »šlagerjev«, režeče in neobrušene v svoji vulgarni prozi“ (25). — „Čitanka“ pa nam nudi to, kar bo ohranilo trajno svojo vrednost; naj postane prava narodna knjiga!

R. Z.

„Jahresbericht des k. k. I. Staatsgymnasiums zu Laibach“ za šolsko leto 1912/1913 ima na prvem mestu (str. 3—46) dr. Debevčev razpravo o starogrški drami. A ta razprava ni suhoparno znanstveno delo, kakršna se objavljajo čisto prav v letnih poročilih srednjih šol in ki ne najdejo bralcev ne med dijaki in njihovimi starši, katerim taka poročila najlaglje v roko pridejo, ne med znanstveniki, ker se takim spisom vobče ne pripisuje prevelike znanstvene vrednosti, razen če so dobre monografije literarnega ali zgodovinskega značaja. Avtor je imel pred očmi namen takega spisa: dovtetna mladina, ki je že kaj slišala in brala o starogrškem kulturnem življenju, naj dobi kolikor mogoče natančno sliko o razvoju grške drame in

nje scenične tehnike. Delo je široko zasnovano; kar je izšlo letos, je le torzo prvega dela, ki naj govori o grški tradiciji in tragikih — letos se obravnava le Ajshil — preostaneta torej še Sofoklej in Evripid ter drugi del o stari komediji in nje zastopniku Aristofanu. — Prav poseben je Debevčev način pripovedovanja: na Grško se popelje v družbi mladega prijatelja — najprej že v l. 473. pred Kr. r. — in tam v Atenah v Dionizovem gledišču zreta učitelj in učenec predstave Ajshilovih tragedij, najprej Pribežnice, pozneje Perzijane, Prikovanega Prometeja, Sedmorico zoper Tebe in končno še do danes ohranjeno Orestovo trilogijo. In avtor dopoveduje in razlaga svojemu ukaželnemu prijatelju vse podrobnosti, ki se tičejo drame in nje uprizoritve. Lahko rečemo, da periegetična metoda v pripovedovanju budi zanimanje in na lahkoten način brez stroge sistematike dosega svoj namen. Skoro bi trdil, da se pozna avtorju vpliv Dantejevega Pekla; tam je Vergil tisti, ki vodi pesnika po peklenških kotanjah in kolobarjih, razlagajoč mu vse zanimivosti in odgovarjajoč mu na tisočero vprašanj. Živalnost pospešujejo razni ekskurzi, n. pr. o postanku drame (str. 17—22) in primere iz današnjih časov, pri čemer avtor primerja pojave v grški tragediji s sličnostmi v naših cerkvenih obredih, ne da bi jih profaniral (prim. str. 21, 28, 31). Motijo pa pogostne razlage in dostavki v oklepajih, ker prekinjajo enotnost dikcije in misli; boljše bi bilo take opazke namestiti pod črto. Zadnja slika — Zeleni Jurij — pa je tak anahronizem za prvimi tremi nazornimi slikami iz grškega gledišča, da bi bila tudi kot kuriozni paradokson lahko izostala, najsi je tudi v tem belokranjskem običaju najti sličnosti z grškim Dionizovim kultom. —

Kaj bo z našo pisavo grških imen? Avtor piše Sofokles in Sofoklej, Eteokles in Eteokel, Prometej, Polinejk, Ojdip, toda: Láios, Amfijaráos, Ajgistos, celò „s falusom“ (str. 17.) Dr. Tomišek je v svojih grških učnih knjigah uveljavil načelo, naj se grškemu lastnemu imenu pusti izvorna oblika, vsaj v imenovalniku; tudi vokali in diftongi naj ohranijo svojo prvotnost. A ta novost je spričo Sketovih in Levčevih načel povzročila nedoslednost, ki jo posihmal zasledujemo povsod, kjer se rabijo grška lastna imena. V tem pogledu naj bi novi „Pravopis“, ki ga upamo še dočakati, proglasil načelo izvornosti kot edino veljavno. Ime je kakor pečat, ki se ne sme prenejati, kakor se komu ljubi. Potem bi tudi izostale spake kakor Ojdip, od grške oblike Oidi-pus (= Oteklo-nog) je ostal v drugem delu le p, kakor da bi bila -us latinska končnica, ki se lahko odpahne kakor nebitvena priklina.

J. Wester.

Zofka Kvedrova, Vlada a Marja. Slunečnice, knjihovna „Noviny“. Ročnik tretji, svazek šestý. Nákladem Grosmana a Svobody (Maj. Gustav Dubský). V Praze 1913. 80. 150 str. Broš. 2 K.

Tiste slovenske družine, kjer se pije Vydrova kava, že poznajo te drobne zgodbice; izšle so večinoma v prvih osmih letnikih „Domačega prijatelja“. „Tisto lepo, ganljivo prebujenje mlade duše v otrokovih očeh, tisti ljubeznivi, prvi drhtaji srca in dražestno smešni porivi (!) temperamenta“ (Dom. prij. VIII, 50), to je vsebina teh sličic iz otroškega življenja. — Značilno za Zofkino zgovorno besedovanje je pomanjkanje vsake discipline; ona napiše vse, „kar ji pride v pero“, pa naj ima za stvar samo kaj pomena ali ne. Če bi vse srečne mamice pisale in izdajale knjige o svojih ljubljencih z Zofkino gostobesednostjo, tedaj bi tiskarne težko zmagovale delo. — S hvalevredno odkritostjo podaje Vladi seksualni pouk ter ji razlaga, da raste v njej dete, „kakor rastejo jabolka na drevesu“ (91). Nasprotno pa mora vplivati na hčerko tisti „najin dan“, tista „veselica“, ki jo imata, kadar

moža ni doma. — Med vsakdanjim blagom so v zbirki nekatere črtice polne občutja, tako na pr. lepa paralela med Mikino žogo — v izložbi in sanjarjenem na smrt bolnega Zofkinega očeta o Dalmaciji, solncu in morju. *Dr. V. Zupan.*

O slovenskem učnem jeziku na srednjih šolah, namenjenih Slovencem.
V Ljubljani 1913. Založilo „Društvo slov. profesorjev“. V. 80. 2 str. 40 v.

Aktualna razprava nam kaže v zgodovinskem pregledu usodo slovenskega učnega jezika na srednjih šolah pri obravnava deželnega zbora kranjskega. Ko je l. 1866. predlagal dr. Bleiweis v deželnem zboru „zakon za ureditev učnega jezika na ljudskih in srednjih šolah na Kranjskem“, je ostala ta točka na programu do najnovejše dobe. Zdaj imamo slovenske učne knjige za višje gimnazijske razrede in večinoma tudi za realke dotiskane, glavna ovira za poslovenjenje naših srednjih šol je torej premagana; maloštevilne skeptike glede uspehov v nemščini pa naj prepričajo izjave profesorjev o slovenskem učnem jeziku na naših srednjih šolah. Resnega gradiva za trezno in uspešno razmišljanje najdejo v brošuri dovolj!

Kapistran.

Razpis častne nagrade za leposloven spis. „Matica Slovenska“ razpisuje častno nagrado 300 kron za daljši leposloven spis poljubne vsebine. Vložiti ga je treba do 1. maja l. 1914. pod posebnim geslom; pisateljevo ime bodi v kuverti, ki je zaznamovano z dotičnim geslom. Razume se, da prejme avtor za nagrajeni spis poleg nagrade tudi običajni honorar.

Glasba

Muzikalije „Glasbene Matice“ za društveno leto 1912/13: 1. Oskar Dev: Pastirica. Kanglica. Snegulčica. Trije samospevi za sopran s spremljevanjem klavirja. 40. 19 str. Cena 5 K. — 2. Slovenski mladini. Album 25 slovenskih pesmi za gosli s spremljevanjem klavirja. Priredila Žiga Polašek in Josip Vedral. 40. 11 str. Cena partituri 3 K, posam. glasovi po 30 v.

O. Dev si je med našimi mlajšimi komponisti priboril častno mesto. V svojih delih — imamo do zdaj zборе in solospve — nam razodeva neko naravno ljubkost in šegavost, ki ga je napravila zelo priljubljenega komponista. Po svoji naravi je humorist, on hoče veselo življenje in najraje uglasbi pesmi vesele, naivne vsebine. Taki so tudi njegovi trije samospevi. Dasi so veseljaki navadno površni v svojih izdelkih, je Dev v izpeljavi svojih del do skrajnosti pedanten, in malokateri slovenski komponist da svoja dela v detajlih tako opiljena v javnost kakor on. Imenovane solospve so gojenci „Glasb Matice“ že ponovno izvajali in želi vsestransko priznanje.

Drugo darilo „Glasbene Matice“ je 25 slovenskih pesmi za gosli s spremljevanjem klavirja. Zakaj se že v naslovu ne pove, da so to same narodne pesmi, katere je gosp. Polašek v klavirskem partu bolj ali manj moderno opremil. Da bi imela ta drobnarija vsaj podložen tekst. Tako bo pa mladini, kateri je ta zbirka namenjena, prav malo koristila. — Predvsem pa bodi naloga „Glasb. Matice“ kot založnice, izdajati take muzikalije večjega obsega, ki bi drugod ne mogle zagledati belega dne.

Dr. P. Kozina.

Nekrologi

† **Emil Hojak.** V začetku marca lanskega leta je s svojimi pesniškimi prvenci prvič potrkal na uredniška vrata. Kljub neugodni prvi oceni se je oglasil še večkrat z novimi, boljšimi poskusi, ki so kazali napredek in vzbujali nade, da nam Goriška spet podari — pesnika. Toda nepričakovano je umrl, šele petindvajset let star, kot učitelj v Levpi nad romantično Soško dolino. Ko se je poslavljajal maj, ko mu je v srcu rajala pomlad, je prišla ponj nevesta slovenskih pesnikov ...

Njegovemu življenju in blagemu značaju sta posvetila črtice v spomin „Učiteljski tovariš (štev. 24, 13. junija) in „Slovan“ (8. štev.), ki je priobčil tudi nekaj njegovih pesmi. — „Krizanteme“, ki si jih je vsadil idealni mladenič na prezgodnji grob, naj mu ohranijo v „Zvonu“ časten spomin.

† **Josip Premk.** Tudi Premk je čital nad portalom slovenske književnosti Dantejeve besede: „O vi, ki vstopite, vsak up pustite!“ in vendar je pogumno vstopil z namenom, da posveti svoje življenje pisateljskemu poklicu. Delal je neumorno, in vendar mu je ostala beda verna spremljevalka. Sodeloval je skoro pri vseh slovenskih listih: njegove črtice in novele čitamo v „Slovenskem narodu“, „Narodnem dnevniku“, „Narodnem listu“, „Gorenjcu“, „Slogi“, „Domačem prijatelju“, „Slovenski gospodinji“; daljše spise je priobčil v „Slovanu“, zadnja „Zabavna knjižnica“ je prinesla njegov „Madež“; najboljše svoje spise je priobčil v „Lj. Zvonu“, kateremu je bil od l. 1908. marljiv sotrudnik. Njegovi črtici „Et resurrexit“ in „V grobu“ (1911) sta mu priborili priznanje tudi v onih krogih, ki o njem niso imeli ugodne sodbe; „Kroni v višavi“ je bila prisojena druga literarna nagrada. Število njegovih spisov je nad štirideset, za štiriindvajsetletnega mladeniča gotovo častno. Da je med njimi mnogo nedovršenega, je pri taki produktivnosti umljivo. — Nad dve leti je redno prihajal ob večerih „K slepemu Homerju“, kakor smo prekrstili skromno Anžičevo gostilno na koncu Poljanske ceste; tu je pripovedoval o svojih literarnih osnutkih, o življenjskih načrtih, kako se hoče v tujini izobraziti in nadomestiti, česar mu ni mogla dati šola — dovršil je le dva gimnazijska razreda — in zažarele so oči simpatičnemu mladeniču, ko je sanjal o lepši bodočnosti. Toda življenska mizerija je bila silnejša in je potlačila lepe načrte v blato; njegova pot je šla navzdol, dokler ga ni 3. julija odrešila smrt telesnega in duševnega trpljenja ... Neki ljubljanski založnik izda knjigo njegovih najboljših izbranih spisov, in taka zbirka bo pokazala, da je bil Premk nadarjen pisatelj, prijeten pripovedovalec in dober opazovalec življenja. Š.

† **Prof. dr. K. Glaser** je umrl po daljšem bolehanju dne 18. julija t. l. v graški deželni bolnici, star 70 let. Nad štirideset let je deloval na znanstvenem polju ter je kot učenjak slovel daleč čez meje svoje ožje domovine. O njegovem mnogostranskem delovanju priobči „Zvon“ o priliki daljši članek.

- Aškerčeva čitanka. Izbrane pesmi Antona Aškerca. Uredil in uvod napisal dr. Ivan Prijatelj. V Pragi 1913. Založila „Svobodna misel“. 8°. 182 str. Cena broš. 1 K, na lepšem, lahkem papirju: 1 K 80 v.
- Novi akordi. L. Schwentner v Ljubljani. L. XII., št. 3. (Spominu Josipa Kocjančiča.)
- A. Conan Doyle, Zgodbe Napoleonovega huzarja. Prevel V. Mihajlovič. V komisijški založbi pri L. Schwentnerju v Ljubljani, 1913. 8°. 510 str. Broš. 3 K, po pošti 80 v. več.
- Zbirka ljudskih iger. 20. snopič. Ljubljana, 1913. Založila Katoliška bukvarna. M. 8°. 125 str. Cena 80 v. (Vsebina: Sveti Just. Zgodovinska igra v štirih dejanjih. Italijanski spisal dr. Fr. Petronio. Iz rokopisa prevedel dr. J. Debevec. — Ljubezen Marijinega otroka. Igra v treh dejanjih. Izvirno spisala Tončka Kovačič.)
- Državoznanstvo Avstro-Ogrske. Sestavil in založil prof. dr. Viktor Tiller. Ponatis iz letnega poročila c. kr. državne gimnazije v Rudolfovem za leto 1912/3. Tiskali J. Krajčevi nasl. v Novem mestu 1913. V. 8. 49 strani. Cena 1 K.
- Murko Matthias Prof. Bericht über eine Bereisung von Nordwestbosnien und der angrenzenden Gebiete von Kroatien und Dalmatien behufs Erforschung der Volksepik der bosnischen Mohammedaner. Wien, 1913. In Kommission bei Alfred Hölder. V. 8°. 52 str. (Sitzungsberichte der kais. Akademie der Wissenschaften in Wien. Philos.-hist. Klasse 173. Bd., 3. Abh.)
- Igo Holz-Kretanov, Aus glorreichen Tagen. Erinnerungen an die Schlacht bei Lissa. Laibach, 1913. Selbstverlag. Druck von Dragotin Hribar. V. 8°. 32 str.
- Omladina. Glasilo nar. rad. dijaštva. Leto X., št. 1—4.
- O slovenskem učnem jeziku na srednjih šolah, namenjenih Slovincem. V Ljubljani 1913. Založilo „Društvo slov. profesorjev“ v Ljubljani. Tisk J. Blasnika nasl. V. 8°, 20 str. 40 v.
- Narodna čitalnica v Kranju. 1863—1913. Spominska knjižica, posvečena ob petdesetletnici vsem dosedanjim članom in sodelavcem, dobrotnikom in prijateljem. Sestavil prof. Makso Pirnat. Izdala in založila Narodna čitalnica v Kranju, 1913. M. 8°. 80 str. in 4 l. slik.
- Jahresbericht des k. k. I. Staatsgymnasiums zu Laibach, veröffentlicht am Schlusse des Schuljahres 1912/1913 durch den Direktor Dr. Laurenz Požar.
- Izvestje c. kr. II. državne gimnazije v Ljubljani o šolskem letu 1912./13. Na svetlo dal ravnatelj Anton Štritof.
- Jahresbericht des k. k. Staatsgymnasiums in Rudolfswert für das Schuljahr 1912/13.
- VIII. izvestje knezoškofijske privatne gimnazije v zavodu sv. Stanislava v Št. Vidu nad Ljubljano o šolskem letu 1912/13. Izdalo ravnateljstvo.

- IV. (XII.) izvestje c. kr. državne višje realke v Idriji za šolsko leto 1912/13. Izdalo ravnateljstvo. V Idriji 1913.
63. Jahresbericht des k. k. Staatsgymnasiums in Görz über das Schuljahr 1912/1913. Veröffentlicht durch den Direktor Regierungsrat dr. Johann Bezjak. Görz 1913.
- Jahresbericht des k. k. Staats-Gymnasiums in Cilli. Hg. am Schlusse des Schuljahres 1912/13 von der Direktion. B. K. k. selbständige Gymnasialklassen mit deutsch-slovenischer Unterrichtssprache. Cilli 1913.
- VI. izvestje mestnega deklliškega liceja v Ljubljani in z njim združenih oddelkov. Šolsko leto 1912/13. Izdal Ivan Macher, c. kr. profesor in ravnatelj. V Ljubljani 1913.
- II. letno izvestje c. kr. državne obrtne šole v Ljubljani, objavilo koncem šolskega leta 1912/13 ravnateljstvo. V Ljubljani 1913.
- Povijest kraljevine Hrvatske. Napisao dr. Rudolf Horvat, kr. profesor u Zagrebu. 1912. Svezak 1. 60 v. (Celotno delo velja v orig. plat. vezano 6 K. — Naročnina se pošilja prof. dr. R. Horvatu, Zagreb, Kačićeva ulica br. 20.)
- Univerzalna biblioteka. Sarajevo 1913. Srpska dioničarska štamparija. Broj 1—4. Cena snopiču 30 v.
- Isidora Sekulićeva, Saputnici. Izdanje S. B. Cvijanovića. Beograd 1913. M. 8°. 176 str. Cena broš. 2 din.

Največja slovenska hranilnica!

Največja slovenska hranilnica!

Mestna hranilnica ljubljanska

v Ljubljani, v lastni hiši, Prešernova ulica šte. 3

je imela koncem leta 1912 660 milijonov kron denarnega prometa, 42 milijonov kron vlog in 1 milijon 300 tisoč K rezervnega zaklada. Sprejema vloge vsak delavnik. — Sprejema tudi vložne knjižice drugih denarnih zavodov.

Vloženi denar obrestuje po

  $4\frac{1}{2}\%$ *brez odbitka.*

Pripisuje nevzdignjene obresti vsakega pol leta h kapitalu, da se tudi obrestujejo. Hranilnica je pupilarno varna. V njo vlagajo c. kr. sodišča in jero bi denar mladoletnih otrok in varovancev, župnišča cerkven, občine pa občinski denar. Hranilnica stoji pod javno kontrolo in nadzorstvom c. kr. deželne vlade. Izključena je torej vsaka izguba vložnega denarja in to tudi za časa vojske, ker ima hranilnica denar razposojen na zemljišča. — Hranilnica posoja na zemljišča in poslopja proti $5\frac{1}{4}\%$ obrestim in najmanj $\frac{3}{4}\%$ amortizacije.

Za varcevanje ima vpeljane lične domače hranilnike. — Posoja tudi na menice in vrednostne papirje.